

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, félooldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, félooldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Bartha Béla dr. jogtanárhoz (Nagy-Csapó-utca 396.) intézendők.

Tükördarabok az erdélyi „úri rendek“ és „papi gyűlések“ tanácsterméből.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület 1897. év június hó 10—13. napjain Kolozsvártt megtartott rendes évi közgyűlésének jegyzőkönyve fekszik előttünk s lapozgatjuk azt figyelmesen s azzal a rokonszenves érdeklődéssel, melynek gyökerei az együvértartozás tudatán kívül, főképpen abba a történelmi múlttal bíró s szép viszonyba nyúlnak vissza, amelyben ez a mi tiszántúli kerületünk az erdélyivel hajdanában állott, — mindaddig, amikor aztán az események a két ikertestvért egymástól elválasztották . . . s éltünk anélkül, hogy egymás sorsa iránt érdeklődtünk volna. Így volt biz ez nagy időközön át. De ma már, Istennek legyen hála! nem így van. Az unio, legalább a törvényben, de közös intézményeink nagyrésztében is kétségtelenül létrejött s ma már újra karöltve járunk s a zsinaton éppen úgy, mint a konventen Erdély „püspöke“ ismét ott ül a debreceni „superintendens“ mellett és sok bölcseséggel, nagy tudással s mindenekfelett őszinte jóakarattal együtt kötöztetik azokat a szálakat, melyek a tagokat törvényes formában mind szorosabbra fűzni vannak hivatva.

Ilyen szerencsés viszonyok között tehát csak helyeselhetjük, ha a kerületek az érintkezési pontokat maguk is keresik s p. o. az erdélyi kerület bizottságot küld ki, hogy ez a testvér egyházkerületek közgyűlési jegyzőkönyveit átvizsgálja s azokból a közérdekű fontosabb határozatokat saját statusával megismertesse. (Lásd: jegyzőkönyv 12-ik pont.) De ezzel egyszersmind okadatoljuk azt is, hogy az erdélyi kerület legutóbbi gyűlésének a jegyzőkönyvét mi is kezünkbe vettük s annak tartalmáról lapunk olvasói előtt a következőkben beszámolunk:

Összesen öt érdemleges gyűlés tartatott,

melyek közül hármon báró Bánffy Dezső, kettőn pedig báró Kemény Kálmán főgondnok elnökölt.

Teljes paritáshoz szokott szemeink keresve keresik ugyan a gyűlés főhelyén az egyházi elnököt is, — de mert legott eszünkbe jut, hogy Erdélyben járunk, félretekintünk s megnyugszunk abban, hogy elkülönített székben a püspököt is látjuk s így minden rendben van . . . !

Ott is volt valójában! Sőt a jegyzőkönyvben éppen a püspök előterjesztése az, ami figyelmünket legelőször is magára vonja s gondolatokba ejt! Boldog Isten! milyen jelentés ez!? Szinte megdöbbenünk, amint olvasni kezdjük . . . ! „Miért tagadnám? — úgymond — fáradt ember vagyok s keresem az árnyékot. Forgatagban éltem s élek ma is és nem csekély lelki erőre van szükségem, hogy helyemen megállhassak. Múlt évi közgyűlésünk óta így volt ez; mint addig is; és így lesz, amíg élek e földi tereken . . . míg hordozom az igát, mely gyönyörűsége, de nem könnyű.“ Ilyen bús húrok pengetését püspöki megnyitóban! Szinte megcsendesedik szívünk verése s visszafojtott lélegzettel várjuk a következőket. Miért e hamleti töprengés? Mi'ele „forgatagok“ dűlnak ott? Honnan e fagyaló lemondás annak a férfiúnak az ajakáról, kinél a fényes tehetségek mellett eddigelé éppen azt a vasakaratot, pezsgő tetterőt s alkotásvágyat szoktuk megcsodálni, mely vésszel, viharral bátran szembeszállott s a maga árnyékától soha meg nem rettent!? Ki fejtí meg ezt a váratlanul elénk ötlött lélektani problémát!? Ne kutasuk . . . A szívek vizsgálata nem a mi dolgunk. Ám aki e kijelentésünkben meg nem nyugszik, az gondolja meg, hogy a természetben néha még a tüzhányók is kimerülni látszanak s kétségbevonhatatlan pszichológiai tény az, hogy aki sokat és nagyokat alkotott és pedig legtöbbször a bizonytalan közvélemény dacára, arra annál

nagyobb súlyal nehezedik a felelősség érzete, — még siker esetén is — mennél érzékenyebb nála a lélek s mennél hatalmasabb az agy, hogy cselekvései horderejét mérlegelni tudja. S Erdély nagynevű püspöke kétségenkívül ezek közé a nagyszabású individuumok közé tartozik. Hetven templom, több mint száz új iskola, negyven papi lak s egy gyönyörű teológiai intézet jelölik azt a 13 esztendőre terjedő s elvégre is rövid időt, mióta a kerület élén ez a férfi áll s aztán azok a merész pénzügyi műveletek, melyek az 5 kerületet bámulatba ejtették s nagy idők óta itt nálunk is közbeszéd tárgyát képezik...! Most jönnek: a „Szeretetház“, tervezett „Központi Takarékpénztár“, a budapesti felépült paloták s azok a „concessiók“, „conversiók“, „annuitások“, melyek mind az ő nevéhez fűződnek s a dilettánsok előtt urdu nyelven írt abrakadabrák; de reá nézve: fény és világosság, melyekről tudja, hogy csak az azokhoz nem szokott szemeket sértik... ám teljes intensivitásban felragyogni mégis csak a jövőben fognak...!!! Bizony... bizony, nagy dolgok ezek; elég nagyok arra, hogy a halhatatlanságot itt e földön biztosítsák... s elég súlyosak, hogy balsiker esetén az életet is eltemessék...! S mert igaz az, hogy „eventus varios res nova semper habet“: ne csodálkozzatok, ha azt látjátok, hogy az erős férfi lelkében aggodalmak kelnek s a felelősség roppant súlya alatt magát fáradtnak érzi. Érzi, tudja ő azt, hogy amik ott, abban a kerületben lettenek, mindannak ő a teremtője s azokért nem másnak, hanem egyedül neki kell helyt állania.

Pedig a püspöki jelentésben sok az absolute megnyugtató is. Az egyházi élet virágzik; a legtöbb traktusban „cenyésző csekélység ama párok száma, kik egyházi kötésért nem hozzánk fordulnak.“ A vegyes házasságoknál „többet veszünk ugyan, mint amennyit nyerünk“, de az „eberebb figyelem“ püspök úr részéről e körülményre is felhivatott. A népoktatásügy rohamosan fejlődik. — „Felekezeti-küliség és új szekták alakítása

Erdélyben eddigelé nem kísért.“ S ha ennek csak örülni tudunk, örömünk még inkább hatványozódik, ha azokat az igazán nagyszerű és sok ezerekre menő áldozatokat látjuk, melyekkel egyes buzgó reformátusok emléköket áldottá tevék s amelyek közül a püspöki jelentés különösen kettőt emel ki t. i. néhai *Szacsvay Sándorné szül. báró Wesselényi Jozsefát*, ki egyházi célokra 70,000 és a *báró Radák Adámét*, ki ugyancsak e végre több, mint 100,000 forintot hagyományozott. Legyen áldott az ő emlékezetök!

A püspöki jelentéssel csaknem egy csapáson halad az igazgatótanács jelentése, melyből különösen jól esett látnunk azt az igazán nemes buzgóságot, mely a nagyenyedi ref. főgymnasiumot immár a fejlődés lehető legmagasabb fokára emelte.

A közgyűlési tanácskozás legnehezebb tárgya volt azonban kétségtelenül az 1896-ik évi közgyűlési jkönyv 66-ik sz. határozatával az egyházkerület pénztári számadásai felülvizsgálására kiküldött bizottság betervezett jelentése, melynek egyik pontja szóról-szóra következőleg hangzik: „Meg kell jegyeznünk, hogy ezen értékpapírok beszerzési ára legkevésbé sem közelíti meg a beszerzés óta csaknem állandó börzei árfolyamokat s hogy a beszerzési ár ez értékpapírok belső értékének nem felel meg, amit igazol az eddig befolyt osztalékok alább következő kimutatása. Ezekre vonatkozó véleményünk az, hogy egy nem alakszerű, hanem valódi vagyommérleg összeállításánál az olyan értékpapírok, melyeknek kamatjövödelme nincs garantírozva; osztalékok ingadozó: a mérlegben csak az év végén elért árfolyam szerint mutatók ki, a mely — rendkívüli viszonyoktól eltekintve is — jövedelmezőségük arányában alakul. A mérleg mellékletében kimutatott ilyen papírokról a következő kimutatást terjesztjük elő a hivatalos adatok és a budapesti ár- és értéktőzsde hivatalos lapjában közölt árfolyamok alapján:“

TÁRCA.

Vallás és irodalom.

(Vége.)

Van valami a Krisztus jellemében (teljesen figyelmen kívül helyezvén e kérdésben a vallásos hitet), a miben sokkal több a kellem és fenség és sokkal maradandóbb hatást idéz elő az emberi lélekben az ő egyetlen eszméje fölötti elmélkedés által, mint bármí, a mit a történelemben találunk, legyen az akár valódi, akár színlett. Ez a jellem a legfőbb *humanitás* jelleme, olyan, a minő nem látható e földön soha, sem azelőtt, sem azóta. Ez nyilatkozott meg fényesen a megváltónak úgy szavaiban, mint tetteiben. Mi abban a tényben, hogy ő a tanítványok lábait megmosá a halála előtti éjszakán, az aláztatosság és szeretet nyilvánulásának kimondhatatlan eseményt látjuk, távol minden mesterkéeltségtől, minden hatásvadászattól és minden hivalkodástól; és a búcsúvételkor kijelentette tanítványai előtt: „Az én békességemet kitöltöm ti reátok, hogy azt a békességet, melyet a világ nem adhat, én adjam meg ti néktek“ s az ő végső parancsolatában mondá, hogy „szeressétek egymást.“ Hát a kereszten tanúsított magaviseletének történetét, a mikor anyjához fordulva ezt mondá: „Asszony, ime fiad!“ és János tanítványhoz: „Ime anyád“ és ettől az

órától fogva ama tanítvány a saját házába vivé őt.“ Kicsoda olvashatná a nélkül, hogy szíve önkéntelenül is ne fájdulna meg tőle! Ezt látjuk mi a házasságtörő asszony iránt tanúsított bánásmódjában és ama nő számára adott bocsánatában, a ki drága kenőcsöt öntött ruházatára, mint a magamegadásnak és szeretetnek áldozatát, azon szeretetnek, a mely minden mindenben.

Az ő vallása a *szív* vallása volt. Ezt látjuk mi a tanítványokkal folytatott beszélgetésében, a mint velök sétált Emmaus felé, midőn beszédével lánggra gyújtotta a vele levők szívét; az ő Hegyi Beszédében, a jó samaritánusról meg a tékozló fiúról szóló parabofáiban, életének minden tetteiben, minden szavában az Isten fiának kegyelme szelidsége, fensége és szeretete, türelmessége és nagyszerű bölcsessége nyilatkozik. Az ő egész élete és az, a mitől ez teljesen át volt hatva, a kegyelem: volt a forrás, a kútfő, a melytől minden érzés, minden gondolat tettebe ömlött által, és ez volt az, a mi szelid glóriával sugározta be arcát ama végső halálküzdelmében a kereszten, mikor a dicső üdvözítő „lehajtá fejét és meghalt,“ miután könyörgött ellenségeiért. Ő volt az erkölcsiségnek első igazi tanítója, mert egyedül ő értette meg a tiszta humanitás eszméjét. Ő felszabadította az embert ama bálvány: önmagának imádása alól s előljárás, példaadás által megtanított arra, hogy szeressük felebarátainkat, mint önmagunkat, bocsássunk

A vásárolt értékpapírok:

Darab száma	Az értékpapír neve	Vételár egyenként		Vételár összege		Árfolyam 1896. végén		Különbőzet	
		frt	kr	frt	kr	frt	frt	frt	kr
500	Első m. száll. váll. részv.	345	25	172625	—	240	120000	52625	—
2000	Fonciere	140	—	280000	—	124	256000	24000	—
200	Depositbank	273	65	54730	—	240	48000	6470	—
500	Déli vasút	124	87	62435	—	92	46000	16435	—
300	Osztr. államvasút	460	—	138000	—	360	108000	30000	—
250	Magy. jelz. hbank.	296	85 $\frac{1}{2}$	74221	25	248	62000	12221	25
400	Magy. ált. hitelbk.	499	24	199596	—	413	165200	34396	—
650	Magy. leszámít. b.	325	50	211575	—	257	167050	44525	—
Összesen				1,193,182	25		972,510	220,672	25

Ezen kimutatás adatai felett érzett aggodalmainkat csak fokozza a bizottság beadványának 7) pontja, hol ezeket olvassuk: „A számadások felülvizsgálása alkalmával a vásárolt értékpapírok árfolyamának összehasonlításánál feltűnt az a körülmény, hogy a budapesti ár- és értéktőzsde hivatalos lapjaiban közölt árfolyamoktól messze eltér az 1896-ban Politzer S. közvetítésével vásárolt értékpapírok árfolyama; a mint a következő táblázat mutatja:“

Az 1896. évi január 3-ról vásárolt	Elszámolt árfolyam		Börze árfolyam		Különbőzet	
	frt	kr	frt	kr	frt	kr
Déli vasut részvényeknél . . .	124	87	99	—	25	87
Depositbank részv.-nél . . .	273	65	238	—	35	65
Az 1896. április 16-ról vett:						
Osztrák áll. vasut részv.-nél . . .	460	—	350	—	110	—
Magyar Jelz. Hítelbank	296	85 $\frac{1}{2}$	235	50	61	35 $\frac{1}{2}$
Magyar Ált. Hítelbank	499	24	387	—	112	24
Magyar Leszám. bank	325	50	246	—	79	50

meg ellenségeinknek, tegyük jót azoknak, a kik bennünket körülvesznek s legyünk hasznára még azoknak is, a kik nekünk ártnak. Azt tanította, hogy szeressük a jót, tisztán magáért a jóért, a legkisebb tekintet nélkül az egyéni avagy kétes értékű szempontokra és a szív érzelmait az erkölcsiség egyedüli álláspontjára helyezte az értelem büszkesége avagy az akarat szilárdsága helyett. Ama kérdésre adott feleletével: vajjon ki a mi feleberátunk? mondván, hogy mindaz, a kinek szüksége van a mi gyámolításunkra és a kiknek sebeit bekötözhetjük, többet tett a gondolatok nemesítésére és a féktelen szenvedélyek szelídítésére, mint azok együttvéve mindanyian, a kik valaha megkísérleték az emberi nemnek jót tenni és azt reformálni.

Az abstract jóakarás igaz eszméje, a jöttevésnek óhajta tisztán azért, mert másnak szüksége van a mi szolgálatainkra s az emberi nemnek, mint egy családnak tekintése, az egy közös szülőtől való származás gondolata aligha található bármely más rendszerben avagy törvénykönyvben. „A zsidók előtt az botránykö volt, a görögök előtt pedig ostobaság.“ A görögök és rómaiak sohasem gondoltak másoknak más szempontból való tekintetbevételére, csakis a mint azok görögök vagy rómaiak valának, a mint azok bizonyos pozitív kötelek által voltak hozzájuk kapcsolva, vagy, más oldalról, a mint erősebb ellenszenv választotta el őket egymástól. Erényeik a politikai közegek erényei, bűneik a démonok

E kimutatásra az igazgatótanács válasza így hangzik: „Azon további állításra térve át, mely egyúttal határozott vádat foglal magában, hogy t. i. a beszerzés idejében jegyzett tőzsdei árfolyam nem felel meg az általunk számadásilag kitüntetett árfolyamnak, legyen szabad rámutatnunk azon körülményre, hogy a jelzett értékpapírok részben 1895. és részben 1894. évben eszközölt kötések folytán jutottak birtokunkba; de a kötés idejében, *készpénz hiányában* (ha pénz nem volt, miért kellett borszen játszani!? Szerk.) azok kifizetését el kellett halasztani s ezen halasztás engedélyezéséért a szokásos várakozási illetéket rászámítani kellett; mely rászámított összeg némileg emelte ugyan az árfolyamot, de ez csak akkor jutott kifejezésre, mikor az értékek egy részének lehozatala iránt intézkedni s a fennálló lombárd kölcsönösszeget a Magyar Általános Hítelbank útján kifizetnünk kellett.“

És . . . „a közgyűlés a bizottsági jelentésben foglalt aggályokra az igazgatótanács előterjesztésben a hosszas vita rendjén a megnyugtató felvilágosításokat feltalálva: az igazgatótanács előterjesztését a bizottság határozati javaslatának mellőzésével elfogadja.“

Nos hát, ha szabad hozzá szólnunk, mi a magunk részéről a közgyűlési határozatban említett „nyugtató felvilágosításokat“ teljességgel nem látjuk. S éppen azért felettébb csodálkozunk azon, hogy a közgyűlés, szemben az itt közölt bizottsági részletes kimutatásokkal, ilyen, bár — készséggel megengedjük — lényegében korrekt, de nagy általánosság keretében mozgó szólammal megelégedett s nem követelte azt, hogy a numerussal numerus, a datummal datum, az okmányokkal okmány állíttassék szembe s ekként még csak csirája is kiirtassék annak az aggodalomnak, melynek fellegei — sajnos! — ma már lelkünkön borongnak. Ez — szerintünk — a közgyűlésnek nemcsak joga, de érdeke, sőt határozott kötelessége lett volna, mert itt rengeteg értékű közvagyonról van szó s olyan differenciális mennyiségekről, melyekért közvetve a közgyűlés

bűnei valának, készen a baj elhárítására avagy elszívására a szándéknak makacs és konok hajthatatlanságával. De a keresztyén vallásban mi a szelidséget látjuk, mely hatalmába keríti a nemzetek szívét. Engedékenysége lesz az, képessé a számalomra, megbocsátásra, az igények kolátozására s a hatalommal való visszaélés kikerülésére. Megütjük és az nem sebez meg minket; az nem acél, vagy márvány, de hús és vér, könnyektől meglágyított agyag és „gyöngye, mint az új szülött gyermek izmai.“

Az evangéliumot első sorban a szegényeknek predikálták, mert így parancsolták ezt ezek szükségletei és igényei. Elsőben az emberi nem egyenlőségét hirdette az ige a kötelességek és jöttevények közössége alapján. Rámutatott a főpapok és farizeusok álnokságaira és egyenletlenségbe keveredett a felsőbb-ségekkal és főhatalmakkal, mert nem az elnyomónak, de az elnyomottaknak állott a pártjára. Mint első szüntette meg a rabszolgaságot, mert nem engedte az akarat hatalmát jogtalanságba menni át. Törvénye a jó, nem a hatalom. Egyszersmind oda irányult, hogy elkülönítse a lelket az érzékek túlsúlyától, és isteni lángjának egy részecskéje elég volt, hogy fényre derítse és megtisztítsa a szeretet lámpáját.

Voltak egyének, a kik, kételkedve a Krisztus isteni küldetésében, kibeszélhetetlen előítélettel viseltettek tanai iránt és hajlandók voltak jellemének minden érdemét

is felelős s amelyek az igazgatótanács által emlegetett néminemű „részamításból“ nehezen érthetők meg s előttünk, kik csupán csak a jegyzőkönyvre vagyunk utalva, teljességgel megfoghatatlanok. A közgyűlésnek tennie kellett volna ezt annyival inkább, mert bármiben leljeis magyarázatát a számadásilag kitüntetett és a beszerzés idejében jegyzett tőzsdei árfolyamok között mutatkozó különbözet: annyi előttünk világos, hogy a beszerzés ideje óta még a *nem ezen utóbbi kategóriába tartozó*, hanem az első tabellán kimutatott értékpapírok ára is hanyatlott s azok kamatjövédelme ma már csak 4·4‰-nak felel meg. Ez okáért haladéktalanul vizsgálatot kellett volna — s mert ez eddig meg nem történt — kell utólagosan is indítani ebben az ügyben. Át kell tekinteni mindenek előtt a bankár üzleti könyveit; meg kell győződni a felől, hogy egyes értékpapírok tényleg mikor kiáltal s miféle határozat alapján vásároltattak? Megfelelnek-e a bankár könyvének tételei azoknak a hivatalos kimutatásoknak, amelyeket a kerületi számvető a bankártól reménylünk minden évnegyed végén pontosan bekövetelt s a számvetőségnél. vagy valahol másutt ma is keresendők. Ha aztán mindez felderítve leend, eloszlik az aggodalom s a teljes világosság sok mende-mondának véget vet. Ugyanazért álljon elő most már az a számvető s tegye a kötelességét; ezt kívánja tőle az erkölcsi felelősség s mindenek felett így használ a közügynek, melynek éltető eleme a teljes világosság s abból fakadó bizalom.

Ennyit e kényes ügy felől.

Különben a közgyűlés több kevésbé fontos kérdés letárgyalása után 18 lelkész ünnepélyes felavatásával végződött. Csatolva vannak a kerületi gyűlés jegyzőkönyvéhez: a püspöki szék jegyzőkönyve, két nekrológ, a Fonciere-vel kötött szerződés, díjlevelek jegyzéke, az államsegély elosztásáról kimutatás, tanügyi melléklet, vagyoni s másnemű statisztikai tabellák.

Darvasi.

letagadni; de nem így éreztek az Erzsébet-korabeli nagy férfiak (bármilyen volt légyen is hitők), akiknek egyike azt mondja róla, kegyességének megfelelő bátorsággal: „Az emberek közt legdicsebb, aki valaha itt e földön élt, sokat szenvedett; gyöngéd, szelid, türelmes, alázatos, nyugodt szellem volt ő; az első igaz ember, a kit valaha e föld viselt.“

Ez az öreg becsületes *Deckar* volt, s a nemzedékeknek meg kellene őrizniök emlékezetét mindazok számára, kiknek van érzékük akár a vallás, akár a bölcselet, akár a humanitás, akár a valódi géniusz iránt.

E kor irodalma, mondhatom, a legerősebben át volt hatva (más egyéb tényezők közt) első sorban a kereszténységnek, másodsorban a protestantizmusnak szelleme által.

A reformáció befolyása az állami életre és a filozófiára szemmel látható a szóban forgó kor s az utána következő korszakok irodalmában és történelmében. S e befolyás még mindig munkálkodik, sőt munkálkodik fog ezután is. E kor költészetére gyakorolt hatás főként a jellem fejlesztésére irányult s hatalmas lökést adott az ország szellemi kifejlődésének.

Az angol eredeti nyomán

ifj. Zsoldos Benő.

Közjogi és magánjogi modus infinitivus. Unio- és törvénytisztelet Erdélyben.

(Nyílt levél gyanánt tek. Somódi István ügyvéd, kolozsvári presbyter úrhoz.)

(Folytatás.)

Ez az ítélet megsemmisíti az elsőfokú közj. bíróság most ismertetett ítéletét és helybenhagyja a kolozsvári 4-ik lelkészi állomásra praedestinált személynek az ítélet által megtörténtnek vélelmezett meghívását. Megsemmisítette pedig az első bírósági ítéletet azért, mert abban nem talál: annyi érvet, a mennyi megkívántatott arra, hogy a felebbezés érdemi elbírálás nélkül visszadobattassék. Helybenhagyta továbbá azért, mert egyfelől azt képzelte, hogy befejezett és létező lelkészválasztási aktussal áll szemben s így van az ő bírói eljárásának helybenhagyható tárgya, — másfelől mert azt gondolta, hogy a törvény alapján lehet neki jogcíme a kolozsvári 4-ik lelkészi állomás betöltése körül megkísértett és felig-meddig megtörtént — jobban mondva megesett — dolgok körül akár elsőfokúlag, akár másodfokúlag bírói szerepet vállalni! Mert úgy áll a dolog tényleg, hogy ezen lelkészválasztás kérdésében támadt pörben akár elsőfokúlag, akár másodfokúlag eljárni az Igazgatótanács nem jogosult. Az Igazgatótanács nem csekélyebb, mint évi 600 frt áldozattal, illetve ily értékű igérettel eszközölte azt ki, hogy ezen lelkészi állomás betöltése ügyében bármely fokon bírói szerepet ne teljesíthessen. Ugyanis: az Egyh. Törv. 310. §-nak a), c) és e) pontjai világosan megszabják a bírói illetékesség megszűnésének, illetve szünetelésének eseteit. A hivatolt §-nak megjelölt pontjai nevezetesen kétségtelen kizárják az Igazgatótanács bíraskodási jogát a kolozsvári 4-ik lelkészi állomás betöltése kérdéséből támadott pörben. A hivatolt §. t. i. világosan mondja, miszerint:

„Mint bíró nem vehet részt senki oly ügyek elbírálásában“: „a melyekben saját személyénél fogva érdekelve lévén, közvetlenül vagy közvetve kárt szenvedhet vagy hasznot remélhet“* (310. §. a).

„Melyekben mint tanu, vizsgáló biztos, szakértő, képviselő vagy közbenjáró működött“ (310. §. c).

„Azon felek ügyeiben, kiknek valamelyikével ellenséges vagy peres viszonyban áll“ (310. §. e).

1. Tény pedig, hogy az Igazgatótanács a kérdéses lelkészi állomás betöltése körül személyesen és egyetemesen érdekelve volt; ez érdekelttségét két oldalról önmaga be is igazolta, t. i. egyfelől intézkedésével, mely szerint az állomás főtartásához évi 600 frtnyi díjazással járult, miáltal tényleg a kolozsvári egyház teherviselő tagjai közé belépését, a egyháztagokat megillető jogok és kötelességek elvállalását jelentette ki, sőt kívánta gyakorlatba is venni, midőn az állomás betöltésének személyi kérdésébe lényegesen, sőt irányítólag be is folyt; másfelől a határozati javaslatban

* Fentebb tehát nem pusztán azt kifogásoltam, hogy a panaszt az Ig. tan. elutasította, hanem azt, hogy nem a törvény alapján beismert érdekelttsége okából, hanem úgynevezett elvi határozattal utasítá el és pedig oly bírósághoz, mely a püspöki vizsg. alatti egyház jogi helyzetének meg nem felel. Igenis, el kellett a felebbezést utasítania, de az Egyh. Törv. 310. §-ának a), c) és e) pontjaiban körülírt s rá nézve fenforgó körülmények miatt az Egyh. Törv. 317. §. értelmében végzés által hivatalból; egyidejűleg föl hívni az egyh. kerületi elnökséget, hogy az Egyh. Törv. 316. §. értelmében a szükségelt bírói kiküldésről gondoskodjék. Ekkor aztán nem kellett volna a rendkívüli elvi határozatot megkockáztatni, mert kérem szépen a törvény maga: a legfőbb elvi határozat és azért áll fenn, hogy más elvi határozatoknak helyet ne engedjen.

őszintén kifejezett óhajásával, mely szerint nyíltan kifejeztetett, hogy az Igazgatótanács megnyugvása kizárólag az általa kiszemelt jelölt t. Molnár L. úr személyéhez fűződik, elannyira, hogy följánlott teherviselési ígéretének is csak az esetben fog eleget tenni, ha ez áron szerzett lelkészválasztói befolyását már most a nevezett jelöltre nézve teljes sikerrel érvényesítheti. Az ezen úton elérhető *haszon* pedig *konstatálva is van* az egyh. m. tanács ismeretes ítéletében, mely — éppen mint főindokra — egyenesen a remélhető nagy erkölcsi haszon ily úton biztosítására alapítja ítéletét. Világos ezekből, sőt elvitázhatatlan, hogy az Ig. tanács érdekeltége a fenforgó választásban kétségtelen; ez ügyben való bíráskodási jogosultsága a 310. §. a) pontjába ütközik, illetve annak értelmében megszűnt. Mert ha az Igazgatótanács a maga részéről följánlott, sőt már pótdíjlevél rangra is emelt *ígéretnek* komolyságát, őszinteségét és *hihetőségét* önmaga meg nem tagadja, sőt mások részéről is komoly számításba veendő ígéretnek tekintti: úgy rá nézve tényleg és jogilag bekövetkezett az Egyh. Törv. 17. §-ában és az Utasítás 192. §-ában meghatározott jogi helyzet, mely szerint a kolozsvári ref. egyházban lelkészválasztási jogosultságot szerzett, de ugyanezzel ezen lelkézi állomás betöltéséből eredő vitás kérdések elintézésénél bírói jogosultságát *elveszítette*,* mivel ugyanazon közegek ugyanazon kérdés eldöntésénél *két fokon* be nem folyhatnak.

2. Ugy a határozati javaslatból, mint a történekből kétségtelen, hogy az Igazg. tanács a kérdéses választásnál éppen a meghívandónak személyére nézve irányított, sőt *közbenjáró szerepet* teljesített és pedig bizonyos eredménnyel, minélfogva *bírói minőségben* működését az Egyh. Törv. 310. §-ának c) pontja is tilalmazza, illetve kizárja.

3. Ugy az események, mint az eseményeket közvetlenül ismerő kolozs-kalotai egyh. m. tanács — mint első fokon működött közleg. bíróság — ítéletének egyik, éppen *indok tekintélyével* bírói pontja megállapítják azon áldatlan, sőt *ellenséges viszonyt*, melybe az Igazgatótanács bonyolódott az ő egyházközségi tagtársaival, a többi kolozsvári választó-jogosultakkal, sőt — mint jelezve van — a kolozsvári egyházközséggel. Ezen bonyolódott, sőt *ellenséges viszony*, még inkább *pörös állapot*, melyben a kolozsvári egyházközség tagjai — szám szerint 107-en — panaszszal léptek föl s éppen az Igazgatótanács mulasztásaiból eredő szabálytalanságok és túlságos befolyás gyakorlás ellen: kétségtelenné teszi, sőt elének tárja a kolozsvári egyház és Igazgatótanács közötti sajnós meghasonlás és *ellenséges viszony* szomorú tényét, mely ismét azon jogi következtetést vonja maga után, hogy a függőben levő lelkészválasztás kérdésében egyik peres fél a másik fölött, jelesül az Igazgatótanács a kolozsvári egyháztagok panasza fölött bírói széket nem ülhet sem első, se másod, se harmad-fokulag, az Egyh. Törv. 310. §. e. pontja rendelkezésének megsértése nélkül. Mindezekből már visszautasíthatanul következik, hogy a midőn az Igazgatótanács ez ügyben mégis bírói szerepet teljesített és kolozsvári papválasztó társainak, vele pörös és ellenséges viszonyban álló hitrokoni felebbezésének elbírálására jogot vett ezen

* Mint az olvasók emlékezhetnek, az Igazgatótanács körülbelül 600 forint értékű kötelező ígérettel szerzett a kolozsvári egyházban lelkészválasztási jogosultságot. Most az a kérdés, vajjon így szerzett jogi helyzetét szereti-e jobban, vagy a bírói hatalmat? Mert ha e kérdésben az Igazg. tanács bíráskodhatik: úgy a többi választók is bíráskodhatnak, pl. Somódi István úr és társai. Ki ne látná itt a félreismerhetetlen analógiát, vagy ki merné azt csak az egyik fél érdekében félremagyarázni?

eljárással az Egyh. Törv. 310. §-nak a), c) és e) pontjaiba ütköző cselekményt követett el, emellett az Egyh. T. 317. §-nak rendelkezését is megsértette, mivel e §. értelmében „köteles“ vala a hozzá intézett felebbezést „végzés által hivatalból elutasítani“.

A bíráskodási jogosultság hiánya dacára az Igazgatótanács az ügy érdemébe bocsátkozván az ismeretes 47—1898 számú ítéletet hozta. Ez ítélet tartalma ismeretes, de indokaiban összegezett alapja ismertetést és elemzést igényelvén, méltatni fogom ez indokokat s azokból kimutatnom, minő *alapot* adnak azok a fenti ítélethez?

Az ítélet első indoka *ez akarna lenni*: „A Zst. 233. §-ban a szabálytalan papválasztás megsemmisítésére okúl szolgáló és a) — f) betűk alatt *taxative* felsorolt esetek bármelyikének is a meghívás utjáni papválasztás utján papválasztásnál való *elkövethetése* ki lévén zárva, ebből kifolyólag világos az, hogy a Zst. 199—203. §§-ban irt rendelkezések szerint keresztül vitt s a *választó jogosult közgyűlés által érvényesnek kijelentett meghívás* utjáni választás ellen panasz avagy felebbezési jogorvoslatnak helye nincsen s hogy ily jogorvoslat csak a pályázat utjáni papválasztás ellen érvényesíthető.“

Szánandó bizonyíték s kétszerte sajnálatos, hogy oly szerencsétlen körülmények között lát napvilágot, minők a maiak, mikor az egyházi és politikai láthatár köröskörül a törvénytapodó törekvések: socialismus és nihilizmus párazatától gőzölög. Hogy milyen körülmények között: azt érzi már és érezni fogja az Igazgatótanács a közeljövőben, midőn oly nehéz, talán lesújtó igazságokat is türelmesen lesz kénytelen meghallgatni, melyeket néhány évvel előbb csak egy percig se türt volna meg. De mi sem lenne ránézve szerencsétlenebb, mint ha azt vélné, hogy még ma is jó sikerre vezethet az a magatartás, melyet ez évtized első éveitől fogva magáévá tett. Nagy tévedés volna, ha meg nem nyitná fülét olyan leckék előtt, minőket ma a politikai világ sorsintézői is kénytelenek meghallgatni, sőt figyelembe is venni; szánandó vakság volna abban a reménykedésben maradni, hogy rendeleti uton, visszalehetne fojtani egy vulkán kitörését. Ha nem sietünk fölvillogtatni az osztó igazság pallosát, hogy annak fölcillanása törje meg a ködös párazatot, talán más és éppen jogtalan kéz sujt fejünkre vagy ezzel, vagy más szerszámmal. Térjünk azonban a fenti indokolás őszinte, jóindulatú bírálatára. Nem kell hozzá túlságos nagy következtető erő, nem is kell igen erős lélektani érzék és mégis biztosan konstatalható, mi volt az első és közvetlen hatás, mikor az egyszerű hidelvei magyarok az ítéletből ezt az indokolást meghallák és eszökbe vevék. Szükségképpen ezt mondták: *Ohó, hát az urak azért vittek minket belé a meghívásba, mert tudták az urak, hogy akkor minden szabad; ej ha mink ezt megsejditettük volna!* A másik pedig ezt mondta rá *szükségképpen*: *No hát a se volt igaz ember, a ki a törvényt így csinálta meg.* És hogy ne lennének aztán inkább nazarénusokká, socialistákká? Hiszen végre is ezt mondhajták: *Ha az urak így teszik a törvényt, ha papot se kaphatunk már igazságos úton: akkor a törvénytevő urak tartsák meg a törvényt is, tartsák el a papot is, a hogy tudják.* És ha a szegény pór ember* lába alól kirántották a *quid justum* alapját: fölrváható-e neki, ha ilyen szárnyon emelkedik a *quid*

* Megjegyzem, hogy demagóg soha se voltam, nem is akarok lenni, de a jogtalanul elnyomottakban mindig elnyomott testvéreimet látom, Ugy vélem ez nem igen túlzó demagogia.

aequum magaslatára. Joggal teheti, nem gátolja benne sem intelligenciája, sem *hivatali esküje*, tehát még magasabbra is szállhat mint a kolozs-kalotai egyh. m. tanács lendületes közigazgatási léghajója. S mert a hidelvei pór elkeseredése tisztább logikán áll mint némely hatósági intézkedés: meg kell vizsgálnunk, vajjon a *törvény* volna é oly hamis, vagy csak a *törvénytevő* elmék, eme *tudomány ajtóit, istennek e földön kapuin állói* volnának oly módfelett leleményesek? Igenis, meg kell vizsgálnunk, hogy amaz állítólagos fogyatkozás, tán inkább tökéletlenség, melyet a 47-1898 számú ítélet a *törvény rovására jegyzett*, valóban a törvényt terheli-e, avagy csak úgy véletlenségből lett a törvény terhére számítva? Tehát lássuk!

Kanonista.

(Folyt. köv.)

A katolikus autonomia.

(Folytatás.)

A „M. Á.” január 15-iki számában — úgy látszik e laphoz legközelebb álló (*) jegyű író „Autonomiai minimum” feliratú cikkében, megpróbálkozik a kormány-
nak a kath. autonomia iránti magatartását jellemezni; de midőn annak tervezetéről elmondta, hogy „rideg, szükkeblű, igazságtalan”, persze mindig „a vagyon és az arra való jogos befolyás elvitatása” miatt: akkor megkísérli a királyt és kormányt is egymással ellentétbe állítani, mert ez „a királyi patronatust is devalválja, elbitorolja, amidőn államfenségi jogoknak hirdeti a szent koronának azon *praerogatíváit*, amelyek a történeti fejlemények szerint mind e mai napig a magyar királynak és nem a magyar királyságnak jogi személyéhez valának kapcsolva.” Ezen kijelentésre fennebb tett megjegyzéseink után nincs tovább mit mondanunk, csak azt még, hogy „a vaknak hiába mutogatják a színeket”, akinek nincs az alkotmányos államkormányzat lényege iránt jogérzéke, vagy ezt más érdek alá kényszeríti, az nem fogja soha megérteni, hogy a király nem *praerogatíváit*, hanem államfői jogait, milyen a „főkegyúri jog” is, csak felelős kormány útján gyakorolhatja; s ilyen kormány csakis akkor érdemes a király bizalmára, ha az államfői jogokat minden esonkitástól megóvjá.

Van azonban e cikknek, ujságszámba menő voltánál fogva egy sokkal érdekesebb s a prot. felekezeteket is közelről érintő passzusa: „A kath. intézők beláthatják azt a súlyos taktikai hibát, hogy *elejétől fogva ijedeztek a protestánsok autonomiájára való hivatkozástól*; pedig ha annak *szervezeti elveit* el nem is fogadhatjuk, — nem is akarta ezt senki, — el kellett volna fogadniok azok autonomiáját, mint egyedül biztos határjelzőjét azon jogkörnek, mely a *koronát, vagy államhatóságot*, minden az országban levő vallási testület felett megilleti. *Simor János* elejétől fogva ezen az alapon állott . . . ebből deriválta a katolikusok jogait a kath. vagyonnak átvételére és kezelésére; úgyszintén a kath. iskolák vezetésére és pedig nemcsak a népoktatási törvény alá tartozó iskolánál, hanem a középiskoláknál és az *egyetemeknél* is.* De hát

* Hogy mily joggal követelik az ultramontánok még az egyetemek ügyének kezelését is magoknak, s mivé lehetne az kezökben? . . . arra mindennél érdekesebb világosságot derít az „Emlékirat”-nak a budapesti egyetem törzsvagyona és évenkénti szükségleteiről adott kimutatása. E szerint az egyetemi tőke 1774-ben volt: 268.614 frt. Ez előállott a Pázmány — 1635. —, Lippay-, Lozsi-féle — 1667. — alapítványokból. Mária Terézia által az egyetemnek adományozott fekvő javak, úrbéri kárpótlás,

a *mi fejnélkül politizáló, üres jelszavakkal dobálózó taktikusainknak* tetszett a jelszó: nem kell prot. autonomia, nem szabad a világi elemnek jogokat adni, még a vagyonkezelés s az iskolák körül sem, mert mindezekre csak a püspöki juriszdikei birtokosai hivatvák . . . Az egész autonomiai mozgalom oda lyukad ki, hogy a püspökök, akik maguknak akarták megszerezni a jogsítványokat, nem fogják megkapni . . . Az eljátszott bizalmatlankodási szcénák nemesak a jóindulatú világiakra voltak sértők, hanem az azokkal egy kalap alá vett nem püspöki klerusra, tehát az alsó papságra, az összes szerzetekre a tanító-rendekkel, a theol. intézetek professzoraira és a káptalanokra is . . . Mikor mindazokat a jogokat kivívták volna a kath. autonomia számára, melyeket a protestánsok birnak . . . akkor osztották volna meg a püspöki kar és az autonomia között. Amit a felekezeten kormányközegek — conzekració nélkül gyakorolnak, azt a kath. hívek és a papság együttes szervezetétől megtagadják . . . bölcseseggel és szeretettel kellett volna vezetni a mozgalmat . . . sovány vigasztalás az, hogy az „*autonomiai túlzók*” erőfeszítéseit lehet vádolni a dolgok ezen fejleményeiért; hanem a cirkumspektus, mindig a hatalom felé néző, a protestánsok példájától ijedező, a minimumban is lefelé licitáló politikusokat, kik addig bizalmatlankodtak a *demagógokban* és *Savanarollákban* míg a saját magokban való bizalmat is elvesztették . . . A tanulság az, hogy a politikában követelni kell a maximumot, a *zelótákat pedig nem üldözni, hanem kihasználni kell*, hogy minél többet vívhassanak ki *politikai* ellenfeleiktől.”

Ez a cikk, amelyet az ügyfelek hozsánnával üdvözöltek, valósággal becsületére válik az író jezsuita moráljának — a taktikát illetőleg. Csudálkozunk azonban rajta, hogy a r. kath. egyházszerzetben feneklő merev főpapi jogkörtől eltekint s az alsó klerusnak, világiaknak egészen a prot. autonomiát véve mintául, jogokat követel és adatna — de csak „a priori”, mert úgy látszik, hogy ez nála csakugyan csak taktika; mivel az „a posteriori” osztozás a jogokon, a püspöki kar és az autonomia közt, nagyon gyanussá teszi előttünk végfejleményében, a cikkíró utópiája szerinti önkormányzati szervezetet. A zelóták autonomiájának mintaképpül állítása csak kép lenne a végett, hogy az autonomia tetszetős címe alatt újra rendszerezzék a magyar r. kath. hierarkhia hatalmát azon feltevessel, hogy így az állam is bemegy a csapdába s mindent e „quasi” autonomia kezére bocsát, — vagyont birtokjogilag, az iskolákat, még az *egyetemeket* is.

De hát azzal nem számolt (*) úr, hogy olyan autonomia kívánásához, mint a protestánsoké, legelőbb

kisebb hagyományok stb. az egyetemi alapot ingatlanok és ingóságokban 5,134.822 frtra emelték. De hát ez is mi jövedelmet nyújt évi 284.789 frt fedezeti képességével az évi 866.670 frt évi szükséglethez képest, amely 4% -kal 22 millió tőkének kamatját veszi fel, amit az állam másként nem is fedezhet, mint az országos költségvetésbe felvétellel országos közjövdelemből. Ezen roppant szükségletben, amely pedig még nem tekinthető maximumnak — a r. kath. hittani kar előirányzott évi fentartási költsége: 48.500 frt, ami már maga is egy millió forintnál nagyobb tőke kamatait képviselvén, az érsekek által tett eredeti alap jövedelmét sokszorosán felülmúlja. Ha még ehez azt a magas kulturai fejlettséget vesszük, amin egy egyetemnek állnia kell, amely csak országos erővel, s a kormány kebelében egyenesen erre rendelt közökt. szakminiszterium nagy apparatusával lehetséges — bizony azt kell tartanunk, hogy kulturai tekintetből is így van ez jól, ahogy van s a r. kath. autonomiának azt mondhatjuk: „Magna petis Phaëton!” . . . Mi szegény protestánsok kétszerre többet hoztunk már össze egy szerény egyetemi alapra s mégis hol vagyunk álmunk valóságától?!

is *protestáns elv* kell, amit pedig ő leplezetlenül elfogadhatlannak tart. Ez az elv, az egyetemes papság és demokrácia elve az, melyből a prot. autonómiának nemcsak alakí szervezete, hanem élettartalma is származik. A r. kath. hierarkh. dogmája és ebből folyó papuralmi szervezete határozottan ellene mond olyféle autonómiának, mint a protestánsoké. Amellett ily autonómiát nem is lehet oly hamar csinálni. Magok a magyar protestánsok hosszú, — negyedfélszázados életgyakorlat után és az állam-liberális elvek szerinti mai alkotmányos szervezeteiben levő segítségével tudták azt csak oly tökélyre fejleszteni, mint a milyenen ma áll; pedig még fejleszthető és fejleszteni is kell és mindenekfelett megóvni a kebelében már is a demokráciai elv és gyakorlat ellen mutakozó visszaesésektől, a politikai pártküzdelmek színteréül használatától stb.

Igen! . . . nem kicsinyelhető a prot. autonómia; s csak büszke önértéssel töltene el, hogy (*) úr oly nagy súlyt fektet arra, hogy egyháza ügyeinek intézőit (tehát a magas klérust?), akik figyelmen kívül hagyták, sőt jelszóként hangoztatták: „nem kell prot. autonómia“ . . . „*fejnelkül politizáló, üres jelszavakkal dobálózó taktikusoknak*“ nevezi. De hát az ultramontán hiába takarózik a demokrácia szerény köpenyével, kilátszik alóla túlkövetelő szabású termete és miként a „harist saját szólásán fogják meg“: elárulja őket is a demokráciai elvürességtől kongó szólam: „a prot. autonómia elveit el nem fogadhatjuk, nem is akarta ezt senki sem.“ Amely műveletben pedig nincs elv, nincs abban tartalom sem, kivált egy egész életfolyamra szóló szervezetben; s csakugyan nem egyéb az sem, mint gyanus — vagy éppen határozottan gonosz célra számító — taktika.

Ha nem taktikáznának, hanem *valódi autonómiát őszintén akarnának szervezni*, — egy *új reformációval* — a világi elemet bevonhatnák *világi ügyeik* fontos munkájába; az államhoz való viszonyukat is rendezhetnék, úgy, mint a protestánsok; csak hogy ekkor más helyzetbe is kellene magokat tenniük az államhoz és laikusokhoz: „megüresíteniük magokat“ az állami vagyontól és az uralkodástól, „szolgai formát véve fel“ — „emberekké lenniük“, mint a protestánsok, akkor birhatnák a valódi önkormányzó egyház „felmagasztaltságát“ — Filip. 2: 7. — Mély értelme van az apostol által e Krisztusról festett, — de az ő teste, az Anyaszentegyház szolgálatát is jellemző képnek; Jakab apostol pedig általános életelvben ugyancsak ezt fejezi ki — 4: 6. — „Az Isten a kevélyeknek ellentáll; az alázatosoknak pedig adja az ő kegyelmét.“ De hát mindezt nem tudják, nem akarják tenni. Az egyiknek ellenemond a hierárkhiai dogmatikus szervezet; a másiknak a vagyonhasználat iránti önző — szívós ragaszkodás, mely kiválság az intéző főpapságnak az édes semmittevést — „*dolce far niente*“ — biztosítja. Akkor hát ne is háritgassák a felelősséget másokra, államkormányra, liberálistusra, más, — különösen prot. keresztyén vallásfelekezetre, hanem tulajdonítsák magoknak, hogy ha abban maradnak, amiben vannak.

Ezzel be is fejezhetnők már „a kath. autonómiáról“ való gondolatainknak ügyis hosszúra nyúlt leírását. De engedjék meg olvasóink, hogy ha ezzel közvetve és közvetlenül összefüggő pár tételre hivatkozást feleslegesnek még sem tartunk.

(Folyt. köv.)

— a — r.

TANÜGY.

Pótoljuk a hiányokat!

Mint magyar reformátusok sokat mulasztottunk, újabb időben sok csalódásra is ébredszünk.

Az események uralkodtak felettünk; úgy gondoltuk: egy szabadelvű nemzeti kormány hű szövetségesei lévén az megvédi minden téren egyházi és iskolai jogainkat s elősegíti belső megizmosodásunkat.

Feledtük, hogy az *őnerő* legbiztosabb védelem, a magunk által teremtett és vezetett fejlődés egyedüli szilárd alap a további fentmaradáshoz.

Feledtük különösen, hogy iskoláink nemcsak az egyház testéhez tartoznak, hanem egyúttal legerősebb bástyáink, melyekben növelhetjük nagygyá, ellenálló képessé erőinket. És mert feledtük, nem is nagyon *ápoltuk azokban az igaz református szellemet*, hanem valami lagymatag, kozmopolitikus fuvalmat juttattunk ott uralomra, hiszen majd egyetemlegesen *ideiglenes menhelynek* néztük az egészet.

Iskolai, különösen népiskolai reformjaink alig némi kivétellel a kényszer hatása alatt keletkeztek. Létre hozta azokat az állami törvények kötelező parancsa, vagy a modern iskoláztatás többször sablonos berendezkedése; de sohasem a református egyház életfejlődésének kívánalma, vagy az anyaszentegyház belső megerősödésének óriás érdeke.

Pedig hát azért volnának kezünkben az iskolák, hogy — az általános felvilágosodás mellett — ezen *érdekben* első rendű szolgálatot tegyenek.

Tudták ezt a mi nagyjaink s minden alkalommal ki is fejezték.

Az 1787-iki felség-folyamodványban is ezt mondják: „*A milyen elvek oltatnak a gyenge gyermekek lelkébe s a mily irányzat adatik elméjüknek: olyan lesz azoknak vallás körüli gondolkozás módjuk is*“ . . . „*Az iskolák a vallás fentartására és védelmére szolgáló eszközök*“ . . .

Valóban azok is, ha célszerűen vannak berendezve.

A mostaniakról nem mondhatjuk ezt jó lélekkel. Óriási mulasztások és hiányok várnak ezekben pótlásra. Az iskolai belső élet és különösen abban a *vallásitanítás* nagy reformot vár. Nem az anyagra, hanem arra kell itt tekintenünk, hogy vajon van-e az iskolai vallásitanításban *lélek*? A belső embert gondozzuk-e eléggé? Szív és kedély megsejtik-e azt az édes melegséget, mely midőn az érzelmek árját fölfakasztja; egyúttal a lelket megnemesíti s az embert boldoggá teszi.

Szóval: *a vallásitanítást tegyük közvetlenebbé és vonzóbbá.*

Erre nézve pedig főkellék.

- a) a tanító rátermettsége (ráneveltsége),
- b) a tankönyvek arra valósága.

Minden habozás nélkül ki merem mondani, hogy ma a tanítók közt nem valami bőven akadnak rátermelt emberek. Nem az általános képzettséget, a didaktikai arra valóságot vitatom itt, mert az a dolgok és viszonyok természete szerint a legnagyobb résznél megfelelő; hanem tisztán és kizárólag a vallásitanításról szólok.

Itt már nagy hiányokra, pótolni valóakra akadunk. Maguk az egyének nem képesek — tisztelet a kivételeknek — úgy betölteni e téren hivatásukat, mint azt a nagy fontosságú s egész életre hiható tárgy kívánmá s a jövő nemzedék igaz református erkölcsisége egyházas érzületének érdeke feltétlenül megkövetelné.

Ámde, ha ezen hiányokat találjuk az egyénben s

épen a legfőbb, a tanító van ily nemű sebekkel beállítva az iskolába, ebből még nem az következik, hogy maga a tanító *hibás* és őt kell első sorban bűnbakul oda állítani. A tanítóban megvan a jószándék, nem hiányzik az *akarat*, hanem a *nyűg*, mely képeztetése idejétől egész végig lekötve tartja: az nem engedi sokszor jószándékát csak némi részben is érvényesülni.

És ez a nyűg a mai rendszer. Ez az, a mely ifju korában fogyatékos *vallás-erkölcsi* képzést nyújtott neki, — vagy állami képzőkben még fogyatékos sem, csak némely alakít — s nem juttatta el oda, hogy majdan magasztos hivatása teljesítése közben — az életre tanítás mellett — az *érzelmi embert* legfőbb figyelme tárgyának tekintse.

Kevés az ily módon nevelt, jobban mondva: a magától így *nevelődött* tanító.

S még az így nevelődött tanítót is lenyűgözi munkája közben a mai rendszer.

Midőn ma azt hirdetik nekünk: az életnek tanításunk, nagyon jól tudjuk, hogy egyuttal a közönség szemének, szájának és fülének is kell tanítanunk, mert ha a *nyilvános közvizsgálatok* nem folynak le hangos recitálással: akkor a tanítónak legnemesebb törekvése legbecsületesebb és okszerű munkája is hajótörést szenvedett.

Egyikért, ezért jutunk aztán ama szárazmalom kerék-küllői közé, hol előre törekszünk ugyan, de folyvást körben forgunk; az életnek tanítanánk ugyan, de tisztán *tárgyi szempontokból* indulva ki csak *alaki képzést* nyújthatunk.

Külömben megjegyzem, miszerint nem a közvizsgálatokat kárhoztatom én itt, hanem az eredmény elbírálásának módját, a tanító munkájának mértékét tartom szerencsétlennek.

Ez azonban a bajnak, a rendszernek csak a befejező része már, több és súlyosabb az, mely munka közben köti meg a tanító kezét.

Ott a tankönyv s a belészoritott vallástani anyag. A tankönyvet használni, a tananyagot meg kell tanítani. És minő anyagot!

Ha a gyermek nem képes folyékonyan felmondani a *leckét*, akkor *rosszul* tanítják a *vallást*. Egy csomó ó szövegy másik csomó új szövegy bibliai történet; majd a hitigazságok hosszú dogmatikai lére feleresztve, az erkölcsi törvények száraz rendszerbe és erkölcsi példák nélkül becsomagolva; ez azon anyag, mit a gyermeknek *be kell vennie*, melytől ugyan okosabb nem lesz, valóságossága, hitének melegsége, egész nemesebb érzelmi világa igen kevés vagy éppen semmi tápiálékot sem nyer.

Mit lehet elérni ily módon a népiskolai vallás-tanítással?

Bizony édes keveset, vagy talán épen semmit... De mégis... el lehet érni a vallásosság lanygulását, a hitnek elhidegülését és az erkölcsi élet lazulását.

Nézzünk szélylyel. Az a nemzedék, mely ezen rendszer nyüge alatt nevedett fel szomorú, de tanulságos példával szolgál nekünk. A mi hiveink azok, kik a magyar földön ott ordítanak az anyagosság bálvány képe előtt, kik rablását, gyilkolást hirdetnek gyűlölnék minden művelt embert s ezek közt is első helyen a papot és tanítót.

Sötét, rettentő pusztaság az ott, melytől iszonyodva fordul el lelkünk, s még iszonyubbá válik, ha elgondoljuk, hogy sok részben lagymatag gondolkodásunk és mulasztásainak teremtették a mai helyzetet.

De ha már a jelen így kiesett kezeink közül,

iparkodjunk a jövőt biztosítani s e végből az ember nevelés műhelyét, az iskolát szereljük fel kellő eszközökkel, lássuk el a mi érdekünkben működő erővel.

Neveljük tanítóinkat igaz református szellemben; adjuk meg nekik a teljes vallásos képzést. Ne — mint ma — csak *tárgyi*, hanem inkább *alanyi* szempontok legyenek itt irányadók, mert csak így nyerhetünk fogékony kedélyű, szilárd erkölcsi érzésű és erős hitű népnevelőket.

Ez pedig sarkpontja mindennek.

E mellett azonban első és főgondunkat képezze a népiskolai vallás-tanítás *reformja*. Mostani tankönyveink nem állják meg a bírálót sem az *anyag kiválasztása*, sem pedig ezen anyagnak *gyermeki felfogáshoz mert feldolgozása* tekintetében.

Az anyag alapján ugyanaz marad, de ki kell azt selejtezni, itt-ott részben pótolni, feldolgozását pedig egészen más szempontok és kiválólmak szerint eszközölni.

Ki ezt a mostani anyagot szükségből összeszedte s feldolgozta, az képes lehet a *jobbna*k előállítására is, avagy támad más, ki a felmerült égető szükséglet pótolandja.

Erről azonban más alkalommal.

Most csak azt ismétlem: *pótoljuk a hiányokat!*

Sinka Lajos.

KÖZÉLETÜNK.

Alakítsunk szegény gyermek-segélyező egyesületet!

Most, amidőn hazánk aranykalászt termő rónaságán szinte hihetetlen nyomor — éhinség dül s amidőn mind nagyobb — nagyobb tért hódít a socializmus: szép hivatás kínálkozik az emberbaráti érzelmektől áthatott előjáróság számára. Azonban sokszor még a jószívűekben sem keletkezik készség az irgalmasság gyakorlására legtöbbször azért, mert részt nem ismerik közvetlen tapasztalatból a szegénységet s a nyomorról vagy éppen éhinségről fogalmuk sincs, részint, mert nem mindig és mindenhol akad egy-egy valóban nemes lélek, ki a könyörületesség boldogító érzelmeitől áthatva, élére álljon a mozgalomnak s azt győzelemre vezetni törhetetlen ügybuzgósággal törekednek. Ily körülmények között igazán nemes hivatása a lelkesíti és néptanítói karnak, hogy legyőzve a közöny, kishitűség vagy a századvégi félművelt intelligencia (!) fitymáló véleményét: vegye kezébe a szent ügyet s önzetlen, kitartó munkájával vigye győzelemre. Bizony csak ezen s ehez hasonló dolgokban való szorgalmas foglalatosságainkkal szerezhethetjük meg a jók tiszteletét, szeretetét s emelhetjük tekintélyünket és ami fő: tölthetjük be szent vallásunk, a szeretet vallásának magasztos követelményeit, a *felebaráti szeretetet*.

Ilyen s ehez hasonló érzelmektől áthatva hívta össze tanítóársait s a község értelmiséget tanácskozássra N. község ev. ref. iskoláinak rektora e f. év február 6-án, melyet következő beszéddel nyitott meg:

„Szokatlan az ok, a tárgy, mely tanácskozásunkat képezendi, ugyanazért szükségesnek tartom azt néhány szóval körvonalozni,

Tudjuk azt jól, hogy tanítói hivatásunk nem csupán abból áll, hogy kötelességszerű dolgainkat a tanteremben elvégezzük, hogy csak tanítsunk. Nekünk minden alkalmat fel kell használnunk, minden eszközt megragadnunk, hogy néptanítói szép nevünknek megfelelőleg munkál-

kodjunk iskolában úgy, mint iskolán kívül. E munkakört nem szándékozom felsorolni, hanem ezek közül csupán egyre kívánom tisztelt tanítótársaim figyelmét felhívni t. i. a szegény iskolásgyermek nyomorának enyhítésére.

Isten némelyeket gazdaságba, másokat szegénységbe helyezett. Nem elég azonban megilletődés nélkül, fásult közönnyel megnyugodnunk ezen, mert hiszen nagy mesterünk ezt tanítja: „mindenekkel jól tegyetek“, „legyetek szorgalmasak a könyörületességben“ stb.

Iskolában tanítványainkat szent vallásunk hitelvei és törvényei értelmében egyebek közt a jótételre, alimizsnálkodásra, felebaráti szeretetre is tanítjuk; de fájdalommal kell beismernünk . . . nem neveljük. Mert tanítani magábanvéve a jót még nem minden; reá kell arra a gyermeket már zsenge korában szoktatni, nevelni. Csak így lesz tanításunknak óhajtott eredménye. Csak így nevelhetünk hitbuzgó, áldozatkész egyháztagokat, hazafiakat, kik nem fogják majdan elhordozhatlan tehernek tekinteni néhány fillérenyi egyházi és iskolai adójukat, hanem édesörömmel fogják azt áldozatul hozni a vallás oltárára. Nekünk tanítóknak kell felköltöznünk növendékeinkben a részvét, szánakozás érzelmeit a nyomorultak iránt s azt ébren tartani, növelni, megszilárdítani. Bizony nehéz, de nemes feladat ez! Nekünk növendékeinkkel már az iskolában egy kis társadalmat kell vezetnünk, fentartanunk; egy oly társadalmat, mely erkölcsi tekintetben még a nagy emberi társadalomnak is mintaképe legyen, melyre minden körülmények között jóleső érzséssel, áhitattal gondoljon vissza az élet küzdelmes útain járó-kelő. Itt kell a jótételre, könyörületességre nevelnünk, szoktatnunk tanítványainkat főképp *jópéldaadással*. De vajjon jelenlegi viszonyaink között van-e erre alkalomunk, terünk? Hol lát vagy gyakorol növendékünk irgalmasságot a föld nyomorultjai iránt? Sehol. Tanításunk pusztán szó, értelmi képzés, eszményi dolog, melynek semmi reális értéke, gyakorlati haszna nincs, mert nem is lehet. Némelyiknek felnőtt korában is lelkébe eseng ugyan alkalmoszerűleg szavunk, de a legtöbb esetben elmosódik emlékéből annyira, hogy iskolát, tanítót, jó tanácsot feledve: egykedvűen szegődik az elégtelenség táborába még akkor is, ha oka nem volna reá: mert *iskolai oktatása szóbelileg, elméletileg történt, mit a gyakorlat nem tett szilárdná, állandóvá. Tanításunk értékét az határozza meg, hogy mi maradt abból meg az életre.* A betű, a megtanult ismerethalmaz bármily szépen, okosan és értelmesen lett légyen is átadva növendékünknek, magában nem minden, legtöbb esetben a semminél is rosszabb, ha nincs párosulva benne az értelem *jó szívével*. Kemény szavak; de igazságát oly tekintélyek igazolják, mint Pestalozzi, Fellenberg, Wehrli, Herbart, Fröbel, s az amerikai Channing stb.

Tanításunk sikerét biztosítjuk tehát akkor, ha elkövetünk mindent, hogy tanítványainkban a jó, szép, nemes érzelmeket s különösen a jótételre nevelés által a *jószívűséget* fejlesztjük és megszilárdítjuk.

Hogy községünk lakosai között számosan vannak, kik máskor is, de különösen a mai mostoha időjárás mellett szükséggel, nélkülözéssel, inséggel küzdenek, arra csak egy példát hozok fel: kis lányom vasárnap délben így szólt: „édes mama! F. Á. ma haza sem ment délre, mert nem főznek semmit; nincs semmijök tengeri kenyéren kívül, még egy kanál lisztecsekéjök sincs.“ (Náluk, s a hozzá hasonlóknál IV. Henrik azon mondanása: „óhajtom, hogy vasárnap minden alattvalómnak tyúk legyen a fazekába“ csak hű ábránd, elérhetetlen óhajítás.) Van segélyre szorult nálunk is. Mindenesetre

az lenne társadalmunk tehetősbjeinek legszebb és legáldásosabb foglalatosságuk, ha egyesült erővel segélyt nyújtanának a valóban szegénynek, szerencsétlennek. Azonban ez óhajítás ily mértékben ma még nem valószínűsíthető. Nem helyesen gondolkoznék azonban emberbaráti kötelességeiről az, ki mivel a jótétemény áldásos volta általánossá, teljes mérvűvé nem tehető, a szűkebb körre szorító jótékony intézetek megvalósításától idegenkednék.

Nem tűzhetjük egyelőre tehát célul csak a községünkbeli szűkölködők felségelését célzó egyesület létrehozását sem, mivel ezen szélesebbkörű társadalmon kívül ott van a mi szűkebbkörű társadalmunk, az *iskola*, hol e nemű tevékenységünknek elég tágas tér nyílik. Mennyi hiányosan öltözködött, éhségtől, hidegtől elesésgázott tanítványaink vannak, kiket egy-egy darab téli ruha, lábbeli vagy esetleg éhségét csillapító meleg étel adományozása mind szorosabbra fűzne iskolához, egyházhoz. Hej! pedig e mostani forrongó társadalmi életünkben mennyire meg kell ragadnunk minden alkalmat, hogy azt nagyobb rázkódás, válság nélkül rendes mederbe terelhesük!

Nemesak hivatalbeli, emberbaráti, hanem honfiai kötelességet is teljesítünk akkor, ha a szegény iskolásgyermek felségelése, felruházása céljából jótékony intézet létrehozásán fáradozunk. Ezt megvalósítandó, következő indítványt van szerencsém az i. t. tantestület elé terjeszteni:

a) Mondja ki a tantestület, hogy szegény iskolásgyermek segélyezése céljából egyesületet alakít.

b) Sürgősen kidolgoztatja az egyesület alapszabályát. Intézkedik, hogy mielőbb alakuló gyűlés tartassék.

c) A tantestület minden tőle telhetőt elkövet, hogy az egyesületnek minél több tagot szerezzen s hogy az áldásos működését mielőbb megkezdhesse.

Rövid az indítványom. Adja Isten, hogy annál nagyobb és hosszabban tartó, sóha nem lankadó lelkesedéssel karolja fel az i. t. tantestület, s hogy munkálkodásunknak annál nagyobb mérvű, áldást árasztó eredménye lehessen.“

Éz elmondott szavak s az indítvány mély hatást keltettek nemesak a kartársakban, hanem a község értelmiségében is. A tanítók szívesen felajánlották szolgálataikat a szép és nemes eszme kivételére; a vagyonosabbak pedig lelkesen jelenték ki nemesak erkölcsi, hanem főképp anyagi támogatásukat. Ennek tulajdonítható, hogy az egyesület rövid pár nap alatt megalakult s eddig 586 rendes tag havi 20 fillér, 57 pártoló tag havi 1 korona, 10 alapító tag 200—200 korona alapítványi összeggel (addig is, míg alapszabályuk a nm. minisztérium által megerősítették) áldásos működését megkezdette. Adja Isten, hogy az elvetett magvak gyümölcsöt teremjenek, némely 30, némely 60, némely pedig 100 annyit! „Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek“ (Jak. II. 13). „Ugy fénylnek a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket és dicsőítsék a ti mennyei atyátokat“ (I. Pét. II. 12). „*Akinek vagyon füle a hallásra, hallja!*“ (Máté XIII. 9).*

Lázár István,
ev. ref. tanító.

* Nagyon szép és okos dolog az, ami itt le van írva. A szegény és árva gyermekek gondozása a szeretet munkáinak egyik legszebb nemű s egyházunkra nézve a kötelességek kötelessége. Azért csak üdvözölni tudjuk tanítóinkat, midőn azt látjuk, hogy ezen a téren is segítségünkre sietnek. Szerk.

Az ev. ref. egyház egyetemes konventjének Budapesten márc. 24. és következő napjain tartott ülései.

Egyetemes konventünk ez évi ülései múlt hó 24. és következő napjain folytak le Budapesten, miután már az előzetes bizottsági tárgyalások több fontos ügy megoldását kellőleg előkészítették. Az ülések elé ref. egyházi társadalmunk közvéleménye érthető érdeklődéssel tekintett, mert különösen a lelkészi javadalmak kiegészítéséről szóló törvényjavaslat tárgyában a konvent volt hivatva körvonalozni ref. egyházunk álláspontját s hangot adni óhajainknak. A ref. néző főladatot böles tapintata, mérséklete, anyaszentegyházunk nagy közérdekein csüggő meleg szeretete akként oldotta meg, hogy ha az államkormány és a törvényhozás, amiben nem kételkedünk, egyházunk jogainak fentartása, érdekeinek megvédelmezése végett kifejezésre juttatott kívánalmait méltányolni és teljesíteni fogja, egyházunk nyommasztó anyagi helyzetének enyhítése a törvényjavaslat eredeti intentioin túl is lehetővé fog válni addig is, míg elavult adórendszerünk gyökeresebb reformálásával elkészülhetünk. Általában jól esett látnunk azt az odaadó buzgalmat, azt a legaprólékosabb részletkérdésekre is kiterjedő gondosságot; hűséget, valamint azt a lényeges kérdések fölött uralkodó teljes összhangot és egyértelműséget, amely a gyűlés tagjait áthatotta, s egyházunk közjavanak hathatós munkálására képesítette. De térjünk át a részletekre:

I. nap, márc. 24. A gyűlés a Lónyai-utcai gymn. dísztermében d. e. 10 órakor vette kezdetét. Kun Bertalan, tiszáninneri püspök, mint a konvent lelkészi elnöke, buzgó imádságban kérte a konvent tanácskozássaira az isteni kegyelem megvilágosító, megszentelő erejét. Majd Tisza Kálmán főgondnok, mint világi elnök az ülés gazdag tárgysorozatára reá mutatván, hosszabb elnöki beszéd mellőzésével egyszerű szíves üdvözlés után az ülést megnyitotta és alakulásra hívta fel. A konvent választott tagjai ezek:

A *dunamelléki* egyházkerületből: Szilády Áron, Baksay Sándor, Kovács Albert rendes, Ádám Kálmán, Boesor Lajos póttagok papi részről, Szilassy Aladár, Szilágyi Dezső, Karap Ferenc rendes, Ádám András, Dr. Vecsey Tamás póttagok világi részről. — A *dunántúli* egyházkerületből: Cike Lajos, Körmeny Sándor rendes, Kiss Gábor és Veress Ede póttagok papi részről; Dr. Darányi Ignác, Molnár Béla rendes, Csorba Ede és Konkoly Thege Béla póttagok világi részről. — *Erdélyi* egyházkerületből: Szász Gerő, Bartha Lajos és Deési Gyula rendes, Lenárt József, Somkerei Miklós és Sándor János póttagok papi részről; Simó Lajos, Dr. Vályi Gábor és Parády Kálmán rendes; Mezey Albert, Zeyk Gábor és Márkus János póttagok világi részről. — *Tiszáninneri* egyházkerületből: Fejes István és Radácsi György rendes; Kérészy Barna és Révész Kálmán póttagok papi részről; Bernáth Elemér és Mecner Béla rendes, Dókus Ernő és Ragályi Béla póttagok világi részről. — *Tiszántúli* egyházkerületből: Szabó János, Széll Kálmán, Szeremley Sámuel, Sass Béla rendes, Zsigmond Sándor, Dávidházy János póttagok papi részről; Horthy István, Isaák Dezső, gróf Tisza István, György Endre rendes; Lengyel Imre és Borsos Benő póttagok világi részről.

A dunamelléki egyházkerület részéről az elhunyt Tisza Lajos gróf főgondnok helyetteséül a betegeskedő legidősb egyházmegyei gondnok helyett, Degenfeld Lajos gróf, a megjelenésben többféleképen akadályozott Szilassy Aladár helyett pedig mint póttag Ádám András,

Erdélyből Bánffy Dezső báró legidősb főgondnok helyett Kemény Kálmán báró, Szász Gerő rendes tag helyett pedig Lenárt József póttag jelent meg. Jegyzökké a beadott 35 szavazat közül megválasztották lelkészi részről Radácsi Györgyöt (33 szavazat) és Sass Bélát (32 sz.), világi részről pedig Molnár Bélát és György Endrét (33—33 sz.) Bartha Lajos, Széll Kálmán, Fejes István és Baksay Sándor 1—1 szavazatot nyertek. A további alakulás szempontjából felhívta az elnökség a gyűlés tagjait, hogy az ülés végén jegyeztessék be magokat az egyes bizottságokba, a bizottságok pedig elnököt s előadót választván alakulásukról, a másnapi gyűlésre tegyenek jelentést. Ugyanakkora tüzetett ki a konventi bíróságnak, tőkesegély- és egyetemes tanügyi, valamint a két prot. egyházat közösen érdeklő ügyekben az ág. evang. testvérfelekezettel leendő tárgyalásra kiküldendő bizottság megválasztása is. Ezután Kun B. püspök fájdalmas megilletődéssel jelenti be azt a nagy veszteséget, amely egyetemes egyházunkat s konventünket Tisza Lajos gróf elhunytával érte. A konvent egyik legrégebb és legtevékenyebb tagjának, nagy érdekeink bátor és hathatós szószólójának, közelebről a tőkesegély-bizottság fáradhatlan elnökének meg nem hálálható szolgálatait s egyházunk történetében elvülhetlen érdemeit hálás kegyelettel örökölte meg jegyzőkönyvének lapjain. Tóth Sámuel volt konventi jegyző lemondó levelét meghatottan hallgatták végig a gyűlés tagjai s aztán háladatosán iktatták jegyzőkönyvükbe, hogy 20 éven át tanúsított ügyszeretete és lankadatlan buzgósága igazi nyeresége volt egyetemes egyházunknak, melynek újabb történetével neve a legszorosabban összefűződött. Emléklül beküldött munkálatait (a 19. században tartott egyetemes konventnek jegyzőkönyveit 1880-tól 1882-ig 1 darab; 1883-tól 1897-ig bezárólag második db.; betűrendes tárgymutató az 1881. debreceni és 1891. dec.-től 1893. évi nov. 24. tartott budapesti zsinatok jegyzőkönyveikhez; a szatmár-németi zsinat, és a 18. században tartott egynehány konvent jegyzőkönyvéhez betűrendes tárgymutató, amelyet szerző még teljesen befejezettnek nem tart), jegyzősködésének méltó peesétje gyanánt üdvözölte a konvent s azokat egyelőre levéltárába utalta. A vallás- és közokt. miniszternek a 60 ezer frt rendkívüli államsegély kiutalásáról szóló leiratát hálás előismeréssel veszik tudomásul. Majd az orsz. ref. lelkészi özvegy-árva gyámintézet bizottságának az 1897. évről szóló jelentését olvasta fel Petri Eiek theol. tanár, mint a bizottság előadója. A 10%-es belépési járulékokból s 2½%-es tagsági díjakból 1896. dec. 31. összesen hátralékban maradt 19,428 frt 55 krt 1897-ben nagyrészen befizettek s csak kis részében törlendő. Elhalálozás folytán 660 frt 05 kr. volna törlendő, de minthogy a szabályzat értelmében az özvegyek évjáradékából ezt az összeget a központ levonja, veszteség a gyámintézetre nem hárul. A hátralék 1896-ról 1898. jan. 1-én 1246 frt 05 kr., de a folyó évben ezek javarésze is befizettetett. Az 1897. évi járulékot 92,797 frt 16 krtan állapították meg, melyből 1897. dec. végéig 76,300 frt 35 kr. folyt be s 16,550 frt 97½ kr. maradt hátralékban. Ez utóbbi összeg a kerületek között emigy oszlik meg:

1. Dunamellék 2980 frt 02½ kr. 2. Dunántúl 3084 frt 53 kr. 3. Erdély 7315 frt 15 kr. 4. Tiszáninnen 1303 frt 37 kr. (mely összegből 1261 frt 57 krral az alsó zempléni egyházmegye tartozik). 5. Tiszántúl 1867 frt 90½ kr. Ebből a hátralékból később 1898. márc. 1-ig 5952 frt 10 kr. befizettetett. A végrehajtó bizottság méltányolván lelkéseinknek a múlt évi rossz termés

következtében előállott szorult helyzetét s a jelen állapotot kivételesnek tekintvén, az alapszabályokban megjelölt eszközökön kívül másnemű intézkedések szükségét nem látja, csak kéri a konventet, hogy egyházmegyei hatóságainkat hathatósan figyelmeztesse és utasítsa, miként a járulékok pontos befizetése érdekében minden lehető kövessenek el s az 1896. és 1897. évi hátralékos járulékok behajtása tárgyában tett intézkedésekről és az eredményről az egyházkerületek f. évi őszi közgyűlései elé jelentést tegyenek. Az egyházmegyei pénzkezelők évi számadásaikba csak azon összegeket vehetik fel, melyeket a m. földhitelintézet dec. 31. előtt tényleg megkapott. Egyházkerületi hatóságaink útján felhívjuk az espereseket, hogy a késedelmező, vagy fizetési nem akaró lelkészekkel szemben az alapszabály 27. §. értelmében szükség esetén a polgári hatóságok segítségét is igénybe vegyék. A m. földhitelintézet számadásai szerint az 1897. évi általános folyó számla összes bevétele is, kiadása is 144,028 frt 30 kr. volt. A tőkealap készpénz számla javára 1897. az összes bevétel 145,329 frt 91 kr., kiadás 145,739 frt 97 kr., illetőleg leszámítva a m. földhitelintézetnek megtérített 410 frt 06 krt, az összes kiadás a bevételeknek megfelel.

1897. dec. 31-én a gyámintézet vagyona volt összesen 300,792 frt 01 kr. A rendben talált számadás eredményét helyesléssel vették tudomásul s a földhitelintézetnek a szokott fentartással, előismerés mellett adták meg a fölmentvényt. Megnyugvással vette tudomásul a gyűlés a bizottságnak azt a jelentését, mely szerint reméli, hogy a f. évben már abba a helyzetbe jut, hogy talán nem lesz kénytelen a költségelőirányzatot átlépni. Arra a jelentéstételre pedig, amely szerint a segélyre szorultak számának rohamos növekedése miatt a kifizetendő évi segélyek a gyámintézet kamataiból fedezhetők nem lesznek — megbizta a konvent a gyámintézeti bizottságot a mutatkozó baj elhárításának tanulmányozásával s felkéri egyúttal, hogy e tekintetben a jövő évi rendes konventre részletes előterjesztést és javaslatot terjesszen be. Addig is — a gyámintézeti bizottság ajánlatára — felhívja egyházi hatóságainkat, hogy hatáskörükben mindent kövessenek el a gyámintézeti járulékok pontos behajtására s a gyámintézet tőkéjének esetleg kegyes alapítványok által való gyarapítására. Az esperesek a bizottság előadóját a halálozásokról pontosan értesítsék. Az alapszabályok 6. és 7. §. fölött támadható kételyek eloszlatása végett kimondott, hogy az árvák a kegyeleti év tartama alatt gyámintézeti segélyben nem részesíthetők. Az 1898. évi előirányzat, mely szerint a bevétel 1. özvegyek és árvák segélyezésére 11,297 frt 01 kr. 2. kezelési költségekre s posta-díjakra 750 frt, összesen 12,047 frt 01 kr., a mérleg pedig a) bevétel 157,775 frt 21 kr., b) kiadás 12,047 frt 01 kr., pénztári maradvány 145,728 frt 20 kr., — helybenhagyó tudomású szolgál s kimondott, hogy jövőre a pontos előirányzat szempontjából a kimutatások az ügyrend 25. §-a értelmében márc. elején, még pedig 2 példányban felterjesztendők a végrehajtó bizottsághoz, Körösi István lelkész a tiszáninneri kerület újabb felterjesztése alapján a gyámintézetbe való befizetés további kötelezettsége alól feloldatott, Gyurkó Dániel pedig a járulékok további fizetésére utasított. Hajdu Zsigmond tiszántúli püspöki titkárt tovább is rendes tagnak tekintik. — Az imolai, tarcali, ó-liszka, záhonyi és tarnóci lelkészek jelentő ivaik az egyházkerületek által javasolt módszerinté kijavítását a konvent jóváhagyja, a f.-baranyai lelkészek ebbeli kérvényeit — amennyiben illetékes hatóságok kikérésével

vel küldettek fel — elutasítja, Szabó János szennai lelkész kérelmét, hogy a konvent a belső-somogyi egyházmegye jelentő ivaik kiigazítását rendelje el, elutasítja, miután e tekintetben a konvent a módokat 1895. 29. sz. és 1896. 23. sz. jkvében már megállapította. A görgényi, marosjárai, béthfalvi, radnóthfai egyházaknak a jelentő ivaik helyesbitése tárgyában beadott kérvényei az erdélyi igazgató tanáchoz újabb véleményadás végett visszaküldettek.

— s — a.

(Folyt. köv.)

Falusi levelek.

III.

Vannak oly közérdekű fontos tárgyak, melyekről érdemes, sőt szükséges a nyilvánosság előtt minél többször beszélni, vitatkozni, mert a több oldalú részletes hozzászólás világosabbá teszi a tárgyat, s gyakran újabb és újabb eszmékkel tökéletesíti, érleli a megvalósítást. Ilyen tárgyunk mostanában az egyházi adózás kérdése, melynek rendezése kettős végecélű tűzött ki: a behivatalnokok fizetésének a kor követelménye szerinti alakítása és emelése, s a hívek egyházi adózása terhének igazságosabb, méltányosabb alapon leendő arányosítása és könnyítése. Tökéletesen egyenrangúnak tartom e kettős törekvést, egyik a másik nélkül legkevésbé sem orvosolja ev. ref. egyházunknak már elodázhatatlan javításra váró bajait.

Előttünk van egy küldöttség javaslata, az egyházkerületi értekezlet kezdeményező alapnak elfogadta, s most fel vannak hívva az egyházmegyei lelkészi értekezletek észrevételeik megtételére: tehát nagyon alkalomszerű e kérdéssel foglalkozni.

Nehéz feladat a több százados egyházi adózási rendszert egészen új egységes alapon reformálni, de gondoljuk meg, hogy ezen kérdés megoldása már tovább öngyilkosság vádja nélkül nem halasztható; gondoljuk meg, hogy minden újításnak vannak és lesznek barátai, ellenségei; bizonyos rázkódás nélkül ily nagy kérdést keresztülvinni soha sem lehetne, — de minél tovább halogatjuk, annál nehezebbé lesz. A ki a magyar ev. ref. egyháznak hű fia, öntudatos tagja, annak be kell látnia, hogy a mai kor követelménye s életviszonyai szerint, jövőnk biztosítása végett ezen rendezést keresztülni kell venni.

A kezünk alatti javaslat az egyházi adózásról, behivatalnoki fizetések rendezéséről és egyház-fentartási alapok létesítéséről emlékezik. Méltányos arányt és igazságos kulesot állapít meg mind a személyi, mind a vagyonlagos adózásban; ezen rendszerrel mindenesetre elérnők azt, hogy népünk 90%-a az eddigi túlterhelő egyházi adózás alól megkönnyebbülten lélekezzen fel. 10%, vagy még kevesebb rész volna az, a melyik nagy birtok után a jelenleginél tetemesebb egyházi adót fizene; ezt másként, szerintem, nem is oldhatjuk meg s reméljük, hogy azon osztály egyházunk jövőjének biztosítása végett ez áldozatot ellenmondás nélkül meg fogja hozni s nagyjaink szűkkeblősége nem fogja kétségessé sem tenni e nagyhorderejű és jelentőségű munkát.

A személy utáni adózást oly természetesnek tartom, hogy ahoz szó sem fér, de hogy a birtokaránylagos adózás sem kivihetetlen és hogy népünk sem idegenkedik tőle, saját példámmal igazolom. 1872-ben jelenlegi egyházamban, mint új lelkész, látván az egyházi adózás rendezetlenségét és aránytalanságát indítványba tettem a birtokaránylagos adózást előre készített tervet mutattam

be a presbyteriumnak. Készséggel elfogadták, majd a közgyűlés egyhangúlag helyeselte és elhatározta, hogy az egyházi adó birtokaránylagos osztályokba sorozással vettessék ki, az osztályok száma 12, sőt esetleg több is lehet, az igazságosság annál biztosabb. Természetesen a birtokviszonyokhoz képest egy maximumot meg lehet, sőt kell állapítani; s miután tapasztalat szerint a népesség száma folyton nevededik, az egyházi adó évente emelkedik; de mivel a belhivatalnokok fizetése fixumban állapított meg: az adótöbblet az egyház javára fordítandó. Évente az egyházi adó kivetésnél a birtokviszonyok változása szerint kiegészítések tételnek. Ez intézkedésnek eredménye nagyon kedvező lett, mert 25 év óta egyházi adója ellen senki panaszt nem emelt és a belhivatalnokoknak fizetéséből soha hátralék nem maradt.

Van azonban a javaslatnak oly része, melynek keresztülvitele nehezebbé s talán bizonytalanabbá is tenné a kedvező eredményt; ilyen a belhivatalnokok fizetésének egészen készpénzzé tervezett változtatása mindenütt, tehát nemcsak a termény- és szolgálmánybeli fizetéseket szüntetné be, hanem — hallgatólágon, mert világosan kifejezve nincs, — a földeket is az egyház birtoklásába és kezelésébe adná. Hogy a termény és szolgálmánybeli fizetést készpénzzé kell változtatni — ez minden kétségen felül áll, a földbirtokok elvétele azonban nagyon fontos kérdés, méltó, hogy vele bővebben foglalkozzunk.

Tudjuk, hogy most nagyon kevés kivétellel minden lelkészi állomásunk földbirtok hasznélvezetével is dotálva van, még pedig országos törvényben meghatározott alapon; falusi lelkészeink között pedig alig van kivétel, a ki földbeli javadalmának kezelése alól fel lenne mentve. Tanítói állomásoknál kivétel nélkül helyben hagyom a tervezetet, mert jó tanítónak ideje nincs, nem is lehet külső gazdálkodást folytatni, elég, ha kertjében, fáskolájában, esetleg arra rendeltetett községi telepen a kertészet gyakorlását tanítványával együttesen folytatja. Hanem lelkészeinknél faluhelyen egészen másként áll a dolog, a szorosabban vett hivatali teendők nem kötik le bizonyos órákhoz egész napon át, majd nem minden nap szakíthat időt külső gazdálkodásában végzendő intézkedésekre. S a melyik lelkésznek kedve, hajlama van a mezei gazdálkodáshoz, nemcsak övének szerezhet több jövedelmet a földbirtokból, hanem okszerű rendezett gazdálkodásával még híveinek is jó példát mutathat, azokat is taníthatja a hasznosabb földművelésre. Nagyon sok példát tudok erre, tehát anyagi és erkölcsi haszna van a lelkész gazdálkodásának. Gondoljuk meg, hogy szabatosan értékelt legtöbb falusi csekély lelkészi fizetésből miként tudtak volna eddig is megélni úgyis, a mint megélték a nagyszámú lelkészi családok, ha a lelkészi javadalmazásban levő földbirtokot nem igyekeztek volna úgy hasznosítani, hogy minél több jövedelmük legyen?

Másfelől, ha a lelkészek javadalmazásában levő földek az egyházak használatába adatnak, lehet-e remény ahoz, hogy általában kellő haszonnal műveltetnek vagy kezeltetnek? Nagyon ismerem az egyházak házi gazdálkodásának módszerét, éppen azért nem bízom benne, hogy kívánt eredménye legyen; meglehet, legjobb esetben az egyházaknak fele sikeres eljárást tanúsítana, de a másik fele vagy elhanyagolná, vagy nagyon kevés haszonbérért kiadná, minek következménye a csekély jövedelem mellett a földbirtok talajának kimerítése is lenne.

Amelyik lelkész sem nem tud, sem nem akar

gazdálkodni, annak fenn lenne hagyva a tér, hogy felsőbb egyházi hatóság jóváhagyása és ellenőrzése mellett haszonbérbe vagy az egyháznak átadhassa a földbirtokot: de a kedvet, akaratot tanúsító lelkész előtt meghagynám ezt a tért is arra, hogy saját anyagi hasznának munkálásával népét is tanítsa és vezesse az okszerű mezei gazdálkodásban. Ez esetben az a kérdés merül fel, hogy a jelenlegi belhivatalnoki fizetés és a tervezett felemelés közötti arányban minő értéket képviseljen a földbirtok? Ugy a régiebb bevallási íveken, mint a mostan helyesbitendő kimutatásokon ezen tételnél volt és lenne a legbizonytalanabb bejegyzés; ennek kikerülése végett javaslom, régi tapasztalat alapján, hogy a belhivatalnoki földbirtok évi hasznóértékét egységesítsük az egész magyar reformált egyházban, s tényleges becset megállapíthatjuk azon középárban, melyet a kataszteri tiszta jövedelem kétszeres összege kitesz. Így megtaláljuk azon általános mennyiséget, mely a kedvező és kedvezőtlen gazdálkodási viszonyok és változatos időjárások mellett is biztosítva van.

Felhozhatnák ezen javaslatom ellen s az egész fizetés pénzzé változtatása mellett azon érvet, hogy éppen a mostoha időjárás, kedvezőtlen gazdálkodási viszonyok teszik ajánlatossá a lelkészi földbirtok elvételeit s még talán azt is felhozhatná valaki, hogy a lelkészi állással össze nem illő foglalkozásokba is belekényszerítik a szorongató körülmények gyakorta a gazdálkodó lelkészt, mégsem tudja biztosan, micsoda jövedelemre, bevételre számíthat évenként. De fentebbi javaslatomban átlagos hasznót jeleztem, tehát számításba vettem minden körülményt és feltételezem mindenkor, hogy egy mívelt, hivatásának magaslatán álló önértékes lelkész mindig tudja, micsoda foglalkozásoktól óvakodjék, s a gazdálkodás vezetésében mennyi tényleges befolyást keil és illő gyakorolnia. Általában meggyőződésem az, hogy a földbirtoknak a lelkészi fizetésben meghagyása egyházi adórendszerünknek és a fizetések emelésének sem hátrányára nem lenne, sem akadályul nem szolgálna.

S-s.

KÜLÖNFÉLÉK.

— *Tisztelettel fölkérjük lapunk járatóit, hogy a hátralékokat beküldeni s a lejárt előfizetéseket megújítani méltóztatassanak. Minden pénsküldemény dr. Bartha Béla jogtanárnak, a kiadóhivatal vezetőjének címére (Debrecen, N.-Csapó-utca 396. ss.) intézendő.*

— **A tiszántúli ev. ref. egyházkerület** tavaszi közgyűlését az egyházkerületi elnökség május hó 11. és következő napjaira tűzte ki; az egyházkerületi tanügyi bizottság ezt megelőzőleg május 2-án fog összeülni.

— **A tornai egyházmegye** gondnokává az elhunyt Vécsey József örökebe, **Lakatos Miklós** országgyűlési képviselőt választották, ki hajlott kora dacára is kötelességének tartotta a közbizalomnak megfelelni. Ez egyházmegye közgyűlése Husvét után lesz **Szilicén** s ekkor tartják meg Vécsey József emlékünnepeit és leplezik le oly korán elhunyt esperesük, **Gyarmathy József** sarkövét.

— **Révész Kálmán** kassai lelkésznek, mint megválasztott abauji ev. ref. esperesnek beiktatásáról lapunk egyik barátjától hosszabb tudósítást kaptunk, melyből kiemeljük a következőket: A nagynevű atyához méltó fiu

beiktatása az abauji egyházmegye tavaszi rendes közgyűlésén történt, melyen az egyházmegye előkelőségein és nagy közönségen kívül Abauj-Tornavármegye kath. vallású főispánja, *Péchy* Zsigmond is megjelent, amit igaz örömmel emelünk ki. A gyűlésen *Idrányi* Ferenc h. esperes és *Meczner* József gondnok elnökölték. *Idrányi* Ferenc valóban szép, tartalmas megnyitó beszédet mondott, melyben különösen a lelkesi fizetések kiegészítéséről szóló javaslatra vonatkozó nézeteit fejtegette és több, e javaslat ellen felmerült kifogást szerencsés érvekkel cáfolgatott. Majd *Révész* Kálmán tartotta meg esperesi székfoglaló beszédét, mely minden tekintetben méltó volt egy ev. ref. espereshez, hittelt ékes, Isten iránti bizalommal, szeretettel teljes, eszmékben, tervekben gazdag. Isten adjon az ifju esperesnek nemes szándékaihoz erőt és kegyelmet! A közgyűlésen Kóczán Györgyöt megválasztott világi aljegyzőnek jelentették ki, Harsányi Bertalant a fuló-kérsi, Benke Istvánt a nagyidai, Frenczel Bertalant a vajkóci, Konyha Pált a n.-bózsivai, Biró Jánost a szesztai lelkesi állásra megerősítették s kimondták, hogy ezután a *nőtanítók* is tegyenek hivatali esküt. A közgyűlés után d. u. 1 órakor az újonnan beiktatott esperes tiszteletére adott közebéden Kassának nemcsak református, de katolikus vallású előkelőségei közül is sokan voltak jelen, pl. *Péchy* főispán, *Fabián* János alispán; különösen megható volt a tósztok közt az új esperes ellenjelöltjé, *Kovács* Béla sepsii lelkesé, ki azt mondja, hogy bár Révész győzött, ő nem érzi magát legyőzve, mert az új esperes személyében oly férfit állítottak az egyházmegye kormányrudjához, kinek szabadelvű szelleme, nagy tudománya annak csak hasznára lehet. *Kovács* Zsigmond, a kassaiak költője, szép üdvözlő költeményt is írt ez alkalomra.

— **Egy kis figyelem és óvatosság soh'sem árt.**

A múlt hetekben folytak le a tanítói ötödéves korpótlékok megállapítására vonatkozó tárgyalások s az egyháztanácsok a sokféle okiratok között betérjeszteni kötelesek voltak a többek között a) tankötelesek számát *hitelesítve a községi előjáróság által*; b) *községi szolgabírói vagy polgármesteri hivatal által aláírt nyilatkozatot az iránt*, hogy a felekezetnek egyéb szükségletei mellett a korpótléokra fedezete nincs. Szerintünk ez az *ellenőrzés* egészen felesleges volt. Mert bármit bizonyítson is az a politikai hatóság, ha az illető felekezet egyszer kimondotta azt, hogy azt a korpótlékot a magából fedezni nem hajlandó, a miniszter eo ipso köteles a fedezésről az állam pénztára terhére gondoskodni. Ez az egyik, amit megjegyezni akartunk. A másik az a sajátos s a felekezetek tekintélyét diskreditáló eljárás, hogy az illetékes egyházi hatóságok által hivatalos felelősséggel kiállított kimutatás a községi előjáróságok által *hitelesítettik*; nemcsak: hanem egyenesen a politikai hatóságok bizonylata kívánatlik ahoz, hogy a felekezetek helyzete csakugyan olyan, a minőnek azt hivatalos organuma a presbitérium jegyzőkönyvileg vallja és feltünteti. No már, engedelmet kérünk, bármint gondolkozzék is a miniszter ezekről a presbitériumokról s az ezek által kiállított *hivatalos bizonylatokról*, annyi bizodalmat már csak autonóminkból kifolyólag is elvárunk, hogy ilyen ellenőrzésnek bennünket máskor alá ne vessen. Ha éppen kételkedik, hát ott vannak felsőbb törvényes egyházi hatóságaink, az esperesek és a püspökök; szíveskedjék megerősítés végett ezekhez fordulni. Bár mi ezt is egészen feleslegesnek tartjuk. Felsőbb hatóságainknak meg bátrak vagyunk az efféle autonóminkat sértő túlkapasokat

egész tisztelettel figyelembe ajánlani. Máskor is történt már ilyen elég sokszor. És mi nem állítjuk ugyan, hogy az efféle eljárás azt az autonómiát tönkre tette: hanem igenis eszünkbe jut itt nekünk a természettudósok által feljegyzett az a tény, hogy Surinamban van a denevéreknek egy sajátos fajja, mely az emlős állatok véréből táplálkozik s alvás közben meglépi magát az embert is; de csak oly kis sebet okoz, hogy fájdalmát az ember nem érzi s hamar beheged. Annyi azonban bizonyos, hogy ha ez gyakran ismétlődik, az a vérszívás az organismusnak csak kárára lehet. Azért mondjuk hogy: egy kis figyelem és óvatosság soh'sem árt!

— **Felolvasó-estélyek Németországban.** A mikor a belmissió kérdése körül javában folyt nálunk a harc s itt is, ott is minden körületekintés nélkül kezdtek meghonosítani az úgynevezett „vallásos estélyeket”: mi a többféle nehézségek között rámutattunk arra is, hogy *kisebb gyülekezetekben* az efféle estélyek ellátására nincs elegendő szellemi erőnk s azok az estélyek, ha csak boldog-boldogtalant oda nem bocsátunk a felolvasó asztalhoz, halva születtek. Ugy tudjuk pár esztendő alatt a mi aggodalmunkat a tapasztalat több helyen igazolta. Így tehát minket egyáltalában nem lep meg, ha a „*Reformirte Kirchen-Zeitung*“-ban ezeket olvasuk: Ebben a munkában (társadalmilag hatni a tömegekre) különböző egyesületek vettek részt u. m. evangélikus munkás-egyletek, protestáns férfi-egyletek, keresztyén ifjak-egyesületei stb. Az efféle estélyeknek a legszebb eredményeket kellene felmutatni; de az az eredmény sok helyen elmarad. Oka ennek nagyrészen a tökéletlen organisatió. Gyors tempóban minden egységes rend és paedagogiai tapintat nélkül nagyon sokféle eledelt tálnak fel. És ez nem is lehet másképen mert rendszeren örülni kell, ha akad előadó s minden kritika nélkül akeptálják, a mit az ilyen előadó elébök tesz. Az öregebb urak rendszeren kivonják magokat az előadás közlevezettsége alól s előre küldik az ifju embereket, sokszor a nagyon is fiatalokat. Ezek aztán, a kik természetesen a tárgyhoz csak annyit értenek, amennyi épen a felolvasáshoz szükséges, örülnek ha a terhet lerázhatták magokról. A hallgatóknak nincs elég bizodalnok stb. Azért az efféle estélyek felett egy darabig határozottan előnyben voltak a socialismussal inficiált egyletek felolvasásai. Nagy és fontos kérdések tárgyalattak itt, új eszmék izgató és gyűjtő formában adattak elő . . . de lassan lassan ezeknek is lefuttak stb. Ennek következtében a cikkírója azt a javaslatot teszi most, hogy egy évben, az ilyen estélyeken legfeljebb egy pár elvi jelentőségű téma tárgyalassék csak (hanem az aztán lehetőleg kimerítően és tudományosan!) A többi esték pedig a változatosság kedvéért változzanak át egyszerű „Erzählende“-ké vagyis olyan estélyekké, a melyeken minden socialis, vallásos állami és másnemű dolgok népies és elbeszélő formában élő szóval adassanak elő. Arra a kérdésre azonban a cikkíró nem ad kielégítő feleletet, hogy hát ide hol veszi majd a szellemi munkásokat? Mert szerintünk szabad előadást tartani mégis csak bajosabb, mint valamit papírról leolvasni; pedig fentebb azon panaszkodik, hogy ilyenek nem akadtak elegendően. Mi pedig ismét csak azt mondjuk: rendezetek estélyeket; szép az, ha a civilizáció s józan vallásosság fátylóját lobogtatjátok. De az alkalmat és az embereket jól megválogassátok.

— **A kolozsvári ev. ref. kollégium könyvtára** nevében ismételten fölkérjük tisztelt olvasóinkat, hogy a kik Lapunk múlt évi folyamának 15., 16., 17. száma

átengedhetik, sziveskedjenek a kollégiumi könyvtár-őr, dr. *Török István* nevére, Kolozsvárra elküldeni.

— **Halálozás.** *Bánhegyesi Kulin Imre*, nyug. kir. törvényszéki elnök, köz- és váltó-üggyvéd, a nagy. károlyi ev. ref. egyházmegye gondnoka, 1848—49-iki honv. százados, Szatmárvármegye törvényhatósága bizottsági tagja, folyó évi március hó 30-án d. u. 5 órakor, életének 79-ik évében elhunyt. Temetése márc. 31-én ment végbe Zilahon, honnan hamvait az ér-endrédi családi sírboltba szállították. A megboldogult hű fia volt ref. anyaszentegyházunknak, buzgó és kiváló tagja közéletünknek, kinek sírja fölött igaz részvét érzetével állhat meg nemesak egyházmegyéje s egyházkerületünk, de egyházunk minden öntudatos tagja. Hű kegyelet és áldó emlékezet virraszson az elhunyt derék férfiú hamvain!

— **Reklamációkat** s a számok utánpótlása iránti megkereséseket legfeljebb 8—10 nap alatt tessék hozzánk juttatni, mert fölös példányokat nem igen nyomatunk, s aztán legnagyobb sajnálatunkra, nem felelhetnénk meg a megkeresésnek.

Közgazdaság.

Az első Magyar Általános Biztosító-Társaság a múlt héten tartotta meg közgyűlését gróf Csekonics Endre valóságos belső titkos tanácsos elnöklése mellett. Az igazgatóság jelentése kiemeli, hogy a végeredmény a melyet elérték, csak középszerűnek mondható ugyan, de a zárószámadásból a társaság üzletének új szerzeményekkel való olyan tekintélyes meggyarapodása tűnik ki, amelyet — a társaság állandó haladása mellett is — örvendetes föllendülésnek lehet nevezni. A közepes végeredménynek oka az elemi biztosítási ágakban s különösen a jégbiztosítási ágban szenvedett szinte példátlan mértékű és sokaságu károkba van. A tűz- és szállítmány-osztálybeli díjbevétel az 1896. évi 5,823.941 forint 78 krajczárról felemelkedett 6,083.116 forint 72 krra. A jégbiztosítási ágazatban 1,590.319 díjbevétel volt, vagyis 152.371 forinttal volt több, mint az előző évben. Nagy és igen örvendetes eredménye volt az üzletszerzés munkájának különösen az életbiztosítási ágazatban, az elmúlt évben az új szerzemény 19,219.438 forint volt vagyis 2,239.690 forinttal több, mint 1896-ban. Így tehát a társaság az üzletszerzés minden terén szembevethető sikereket ért el. A társaság künnlevőségei nagyobb összeget tesznek ki 1897-ben, mint az előző esztendőben, ami az általános kedvezőtlen gazdasági állapotokban s különösen a múlt évi rossz termésben leli magyarázatát. — A jégosztálynál 447.932 forintnyi tetemes veszteség volt. A jégüzlet ugyyszólván állandó megrontója a nagy gonddal és munkával elért jó eredménynek. Ebben az üzleti ágban gyökeres reformra van szükség. Ezt sikerült is az igazgatóságnak elérnie, anélkül, hogy a díjak a gazdaközönségre nézve terhesebbek legyenek, mint eddig voltak; ezt pedig a viszontbiztosítás útján lehet keresztül vinni. A tiszta jövedelem 615.913 frt 39 kr., amelyből a különböző javadalmazások levonása után, egy-egy egész részvényre 160 forintot fizetnek ki. A külön tartalékba 63.567 forintot helyeznek. Az osztalék kifizetése március 16-án kezdődött. Bejelentette ezután az elnök, hogy báró *Lévay Henrik* vezérigazgató, a hajlott korára való tekintettel, erről az állásáról lemond.

dott. A közgyűlés báró *Lévaynak* jegyzőkönyvileg mond köszönetet a hosszú éveken át tanusított buzgalmaért; hasonlóképp lemondott *Giczey Samu* felügyelő-bizottsági tag is, *Bittó Kálmán* és *Jálics Kálmán* választmányi tagok pedig elhaláloztak. — A közgyűlés a jelentést tudomásul vette, az igazgatóság javaslatait elfogadta és a fölmentvényt minden irányban megadta. Megválasztották ezután a tisztikarba a következőket: elnök: gróf *Csenkovics Endre*, alelnök: gróf *Nádasdy Ferencz*, választmányi tagok: gróf *Andrássy Gyula*, gróf *Bánffy György*, *Burchard-Bélaváry Konrád*, *Berzeviczy Albert*, *Deutsch Sándor*, *Giczey Samu*, gr. *Karácsonyi Jenő*, *Németh Titusz*, b. *Nikolics Fedor*, lovag *Schneller Pál*, báró *Schossberger Nándor*, *Szegedy György*, *Szitányi Géza*, báró *Üchtritz Zsigmond*, *Teleszky István*, gróf *Wencheim Frigyes*, gróf *Zselánszky Róbert*, igazgatósági tagokká lettek: báró *Harknyi Frigyes*, *Jeney Lajos*, *Ormódy Vilmos*, báró *Schossberger Zsigmond*, gróf *Zichy Nándor*; a felügyelő bizottság tagjai: gróf *Batthyány Géza*, *Hajós József*, *Jekelfalussy Lajos*, *László Zsigmond*, báró *Radvánszky Géza*. — A választás után az igazgatóságnak és az összes vezetőségnek *Thuróczy György* részvényes mondott köszönetet az elért fényes eredményekért és ezzel a közgyűlés véget ért.

TARTALOM-JEGYZÉK: Tükördarabok az erdélyi „úri rendek” és „papl gyűlések” tanácsterméből. Darvasi. — Közjogi és magánjogi modus infinitivus. Unio- és törvénytiszelet Erdélyben. Kanonista. — A katolikus autonómia. — a — r. — Tárca: Vallás és irodalom. Ifj. Zsoldos Benő. — Tanügy: Pótoljuk a hiányokat! Sinka Lajos. — Közéletünk: Alakítsunk szegény gyermek-segélyző egyesületet! Lázár István. — Az ev. ref. egyház egyetemes konventjének Budapesten márc. 24. és következő napjain tartott ülései. — s — a. — Falusi levelek. S — s. — Különfélék. — Közgazdaság.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társak: **Eröss Lajos** és **Bartha Béla dr.**

Pályázat segédlelkészi állásra.

Jelenlegi segédem április hó közepén rá nézve előnyösebb helyre távozván, helyére pályázatot nyitok.

Javadalmazása:

1. Kosztra, mosásra részemről 250 frt, mely összeg esetleges járulékokkal egy év alatt 300—320 frtra biztosan vehető.

2. Fűtés, világítás, takarítás s egy egészen külön álló csinos szoba a lelkészlak udvarán, szintén általam adatik.

3. 100 frt az egyház pöntarából.

Kötelessége a lelkészi minden teendőben való segédkezés, melyben mindenkor baráti támogatásomra számíthat.

Az állomás az előd távoztával azonnal elfoglalható.

Füzes-Gyarmat (Békésvárm.), 1898. márc. 26.

Szilágyi Márton,
ev. ref. lelkész.

Minta-butor raktár.

Portál-, fürdő és szálloda berendezések.

Tisztelettel van szerencsém Debreczen város és vidéke n. é. közönségének becses figyelmét felhívni évek óta fennálló és jó hírnévnek örvendő

asztalos üzletemre

Nagykiterjedésű épület munkálataim mellett kiterjesztettem és berendeztem üzletemet **butorok készítésére is.**

A legmodernebb izlésű és divatos butoroktól kezdve a legegyszerűbbig készítek és a közönség kényelmére mintául raktáron tartok mindenféle különféle stílű salon, ebédlő, hálószoba berendezéseket, ebédlő és közönséges diványokat, iroda-, pénztár-, konyha- és előszoba berendezéseket magyar, német, angol, barock, XIV. Lajos korbéli, mór, rococo stb. stílusban.

Mindezeket a **legjobb anyagból**, a legizlésebben és a **legjutányosabb** árban Ezuttal különben tisztelettel van szerencsém felkérni a butorvásárló közönséget, hogy mielőtt bárhol vásárolna,

minta butor-raktáramat

megttekinteni sziveskedjék. Ismét eladóknak telemes árkedvezményt nyújtok.

A n. é. közönség szives pártfogását és megrendelését kérve, maradtam tisztelettel

SÁNTHA GYÖRGY

asztalos, Nagy-Csapó-utca 360. szám.

Salon, ebédlő, hálószoba és iroda berendezések.

Ebédlő divánok és garnitúrák.

Várray József

uj fűszer és csemege kereskedése

Kossuth-utca, a színházzal szemben.

Ajánlja:

a legfinomabb csemege és fűszer áruit.

Husvétii czukortojásokat

meglepő szép választékban.

Czukorka különlegességek, mint:

Ananász, gyümölcsessel töltött Chocolad, dessert Cognaccal, Malaga vagy Schery borral és rummal töltött Chocoladé bonbonok,

déli gyümölcsök,

ezukrozott gyümölcsök,

mindenféle gyümölcs befőzötték és csemege lekvárok,

különleges Likőrök, tokaji asszu és spanyol borok, aradi borok és pezsgő borok.

Magyar és franczia Cognac nagy raktára.

Hol lehet a legjobb kerékpárokat és varró-
gépeket venni?

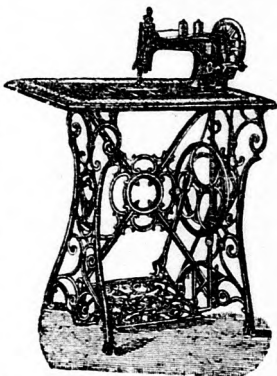
Lengyel Józsefnél

az első magyar varrógép és kerékpárgyár
részvénytársaság vezérképviselőjénél

Debreczenben, Kossuth-(Czepléd)-utca 2155. sz., Rothschmek-ház.

A kerékpárok

kitűnő angol acélból, a legpontosabban, valódi művészi tökéletességgel vannak előállítva. **Varró- és himző-gépeink** szintén kiváló anyagból, nagy tökélytel készülnek, zajtalanul működnek s a legkiválóbb külföldi termékeket felülmulják.

==== Heti vagy havi részletfizetésre is kaphatók. ====

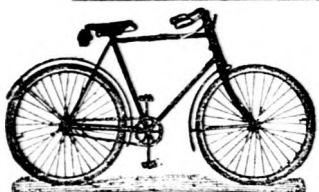
Teljes jótállás mellett.

➡ Műhimzésben és varrásban ingyen oktatás. ⚡

Készpénzfizetésnél nagy árengedmény. Levélbeli megkeresésekre azonnal válaszolunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve küldünk.

Dürkopp —

tulszárnyalhatatlanok

„Diana“

kerékpárjai

szilárdság, csín és könnyű
járás tekintetében!

Az 1898. évi minták

sok kiváló új javítással díszeskedhetnek.

Képviseelő:

Deutsch Ede

Debreczenben,

Piacz-utca Dr. Tihanyi-ház.

Fióközlet: Karcagon.

Férfi szabó üzlet.

Bel- és külföldi szövetek nagyválasztékban.

PRELOVSZKY ANDRÁS

KOSSUTH-UTCZA

az első takarékpénztár épületében, a
Casinó alatt.

Ajánlkozik diszmagyar és polgári
öltönyök a legujabb angol és
francia szabás szerinti elkészí-
tésére. Továbbá készít katonai és
vasuti egyenruhákat,

papi reverendát,
palástot és föveget

szolid árak pontos kiszolgálattal mellett.

A Mauthner-féle hirneves

konyhakerti- és virágmagvak

zárt és hatóságilag védett csomagokban, a törvényesen bejegyzett

medve-védjeggyel

valamennyi nagyobb

fűszer- és vaskereskedésekben kaphatók.

A Budapesten, Andrásy-ut 23. szám alatt létező **Mauthner Ödön** cég csakis olyan csomagoknál vállal teljes jótállást egészen friss és valódi magvakért, a mely csomagok ragasztva, a medve-ábrával és a Mauthner névvel jelölve, úgy a mint a mellékelt rajz is mutatja.